

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

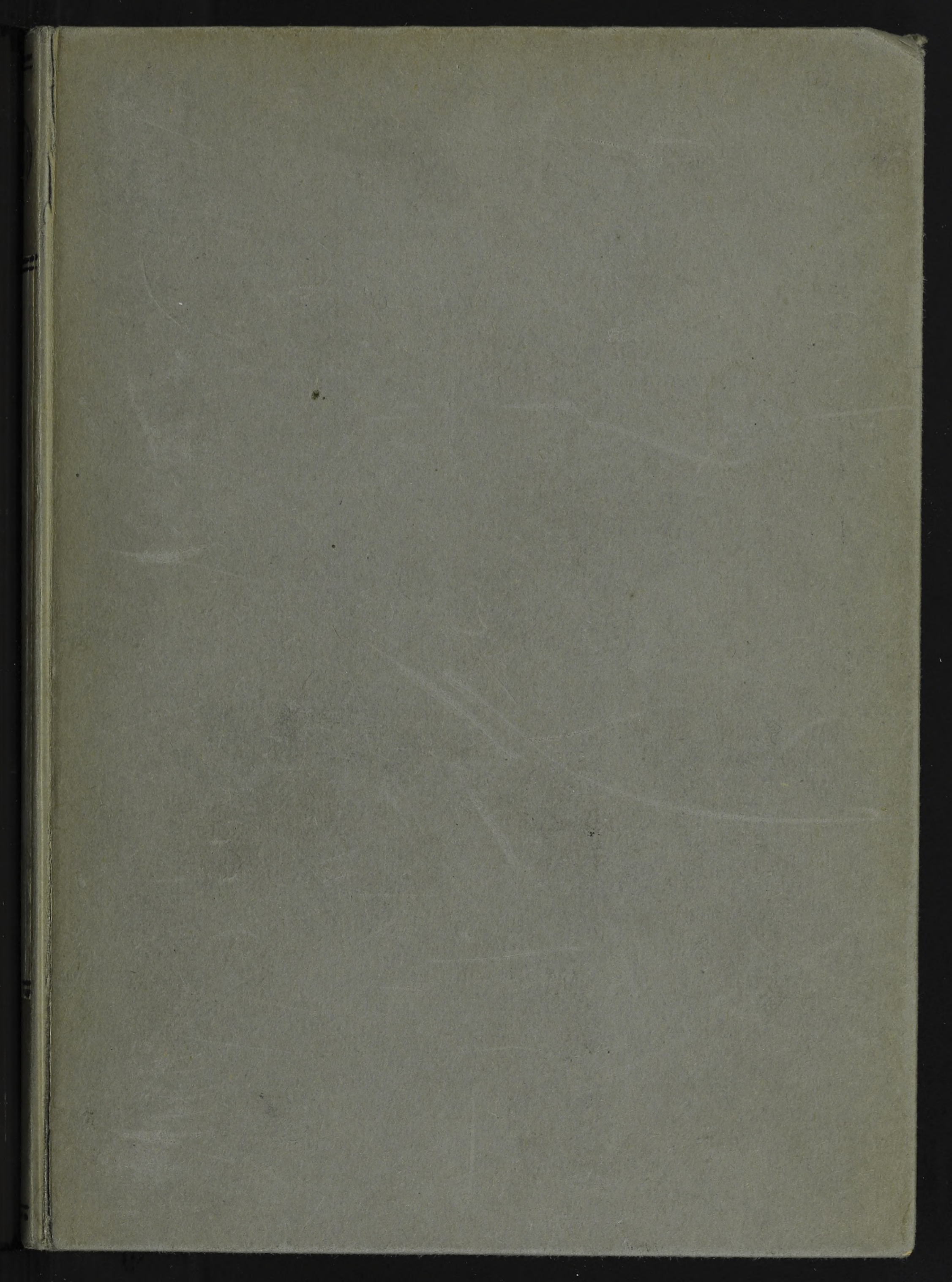
GÖTEBORGS
UNIVERSITET

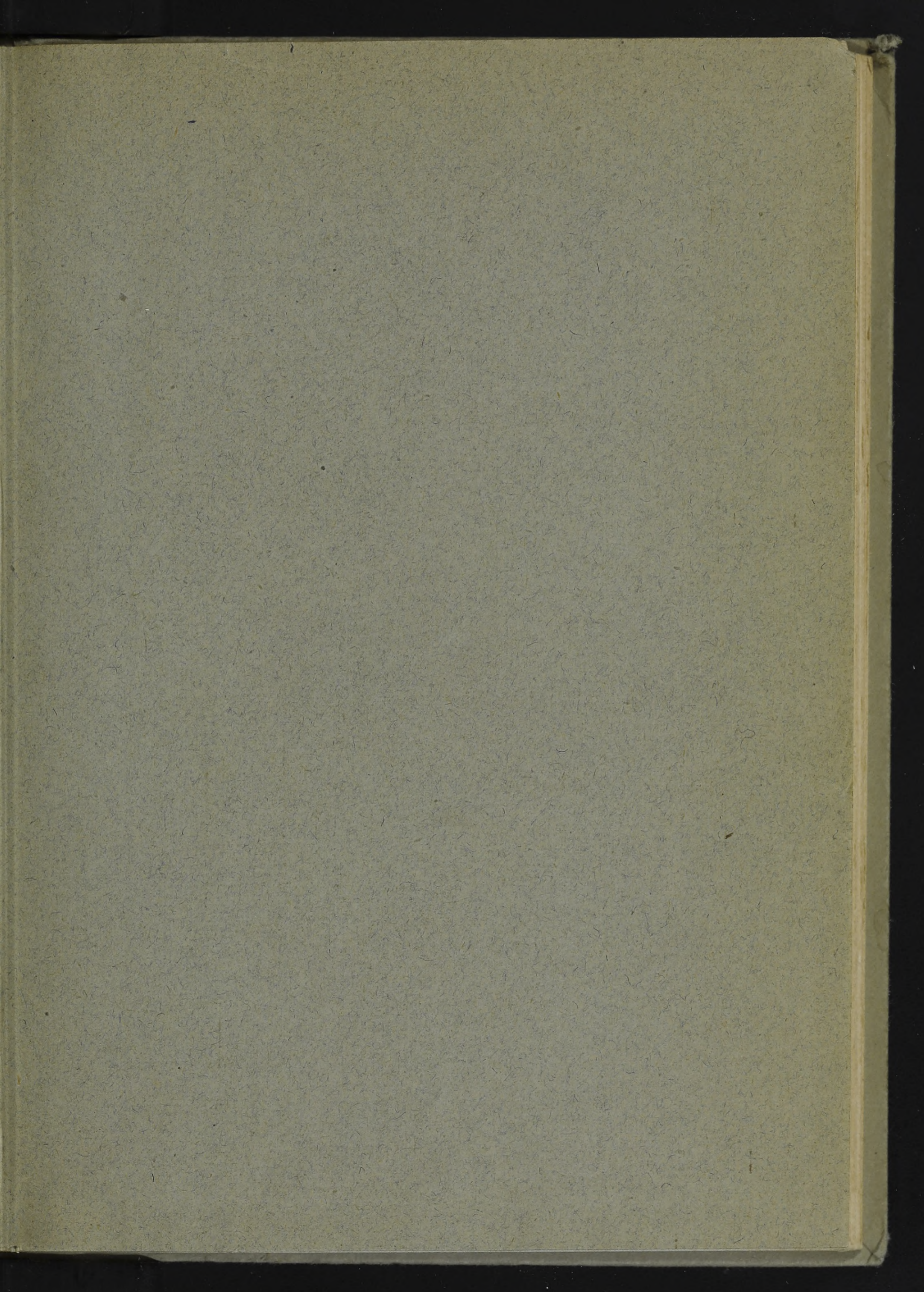
LUNDS
UNIVERSITET

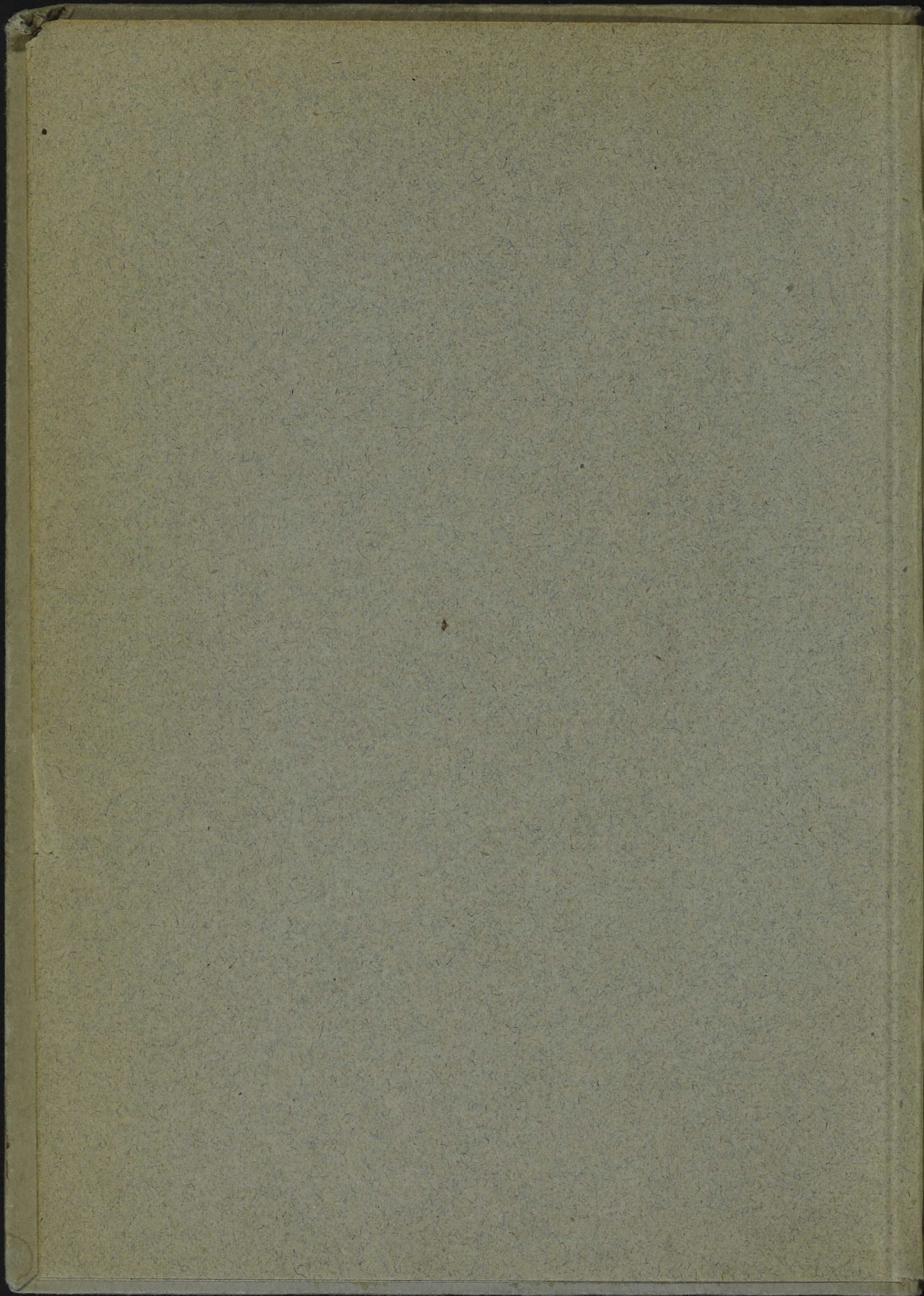

UPPSALA
UNIVERSITET

Vitt
Su.

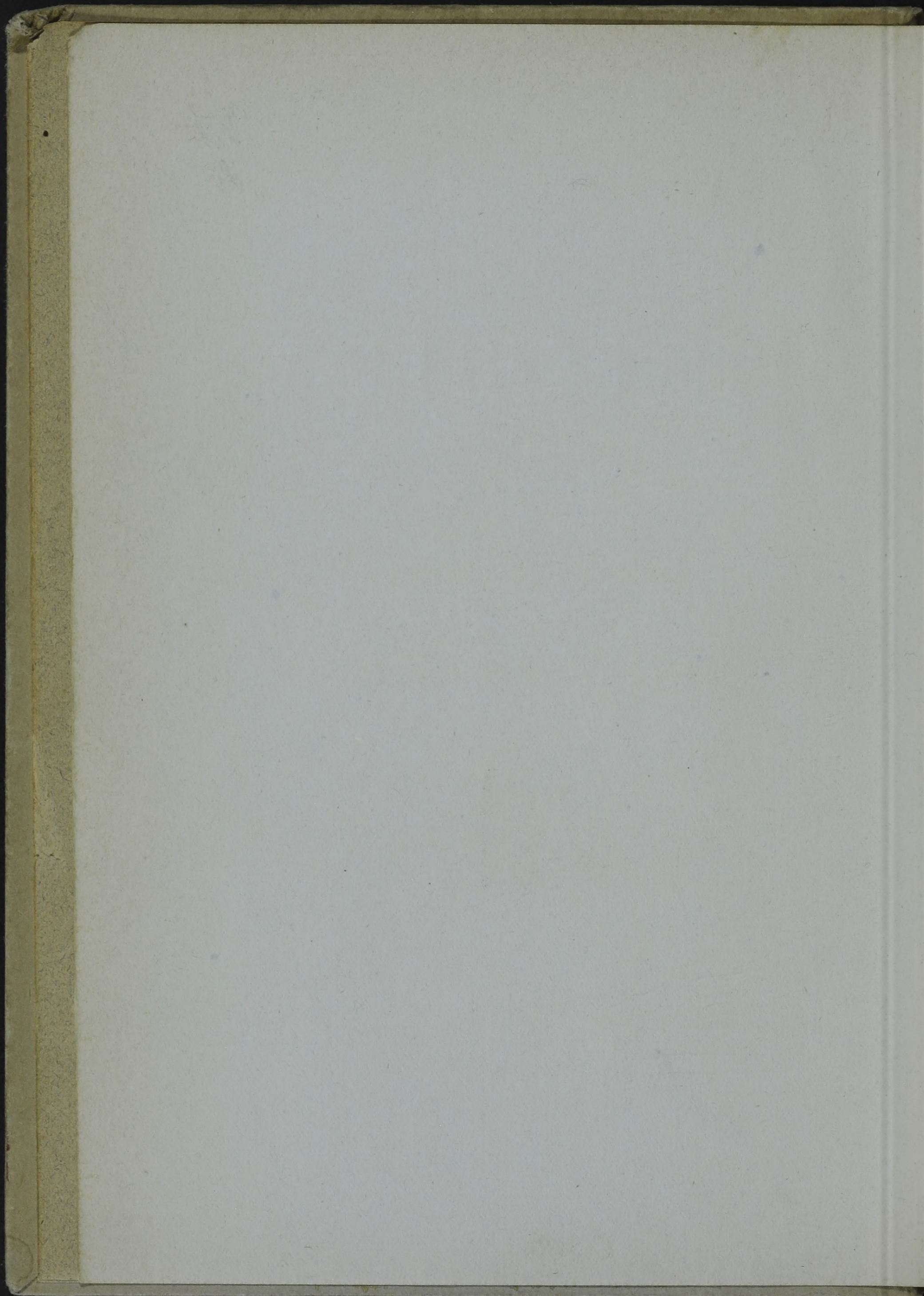
HISTORIER

AF

KARL-ERIK FORSSLUND

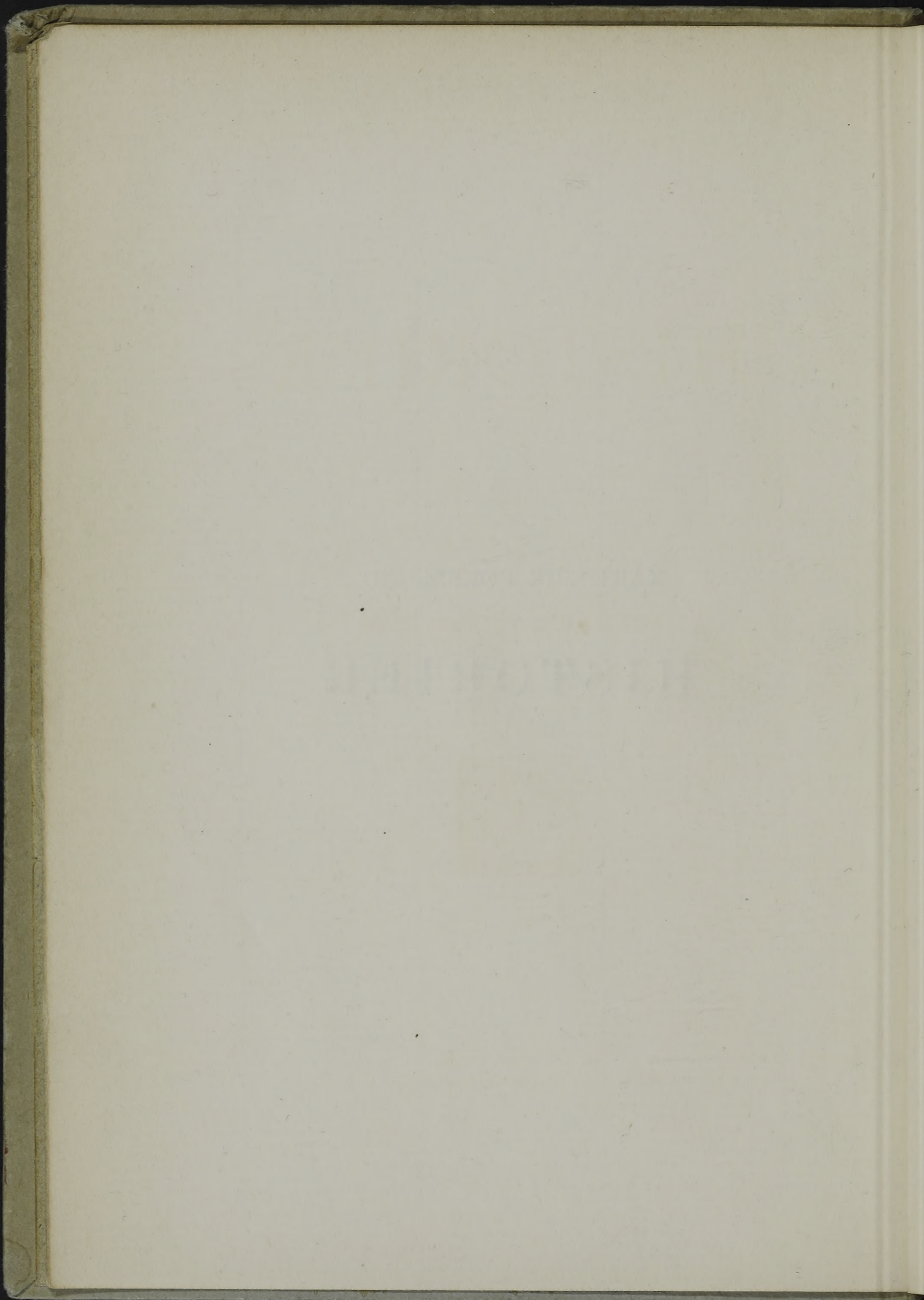
STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

KARL-ERIK FORSSLUND

HISTORIER

HISTORIER

AF

KARL-ERIK FORSSLUND

STOCKHOLM
WAHLSTRÖM & WIDSTRAND

STOCKHOLM
ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEBOLAG
1899.

INNEHÅLL:

EN SKAPARE.

TONER.

SOLTANKEN. EN BARNSAGA.

VÅREN.

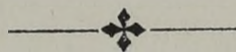
ANNIKA VIVIKA.

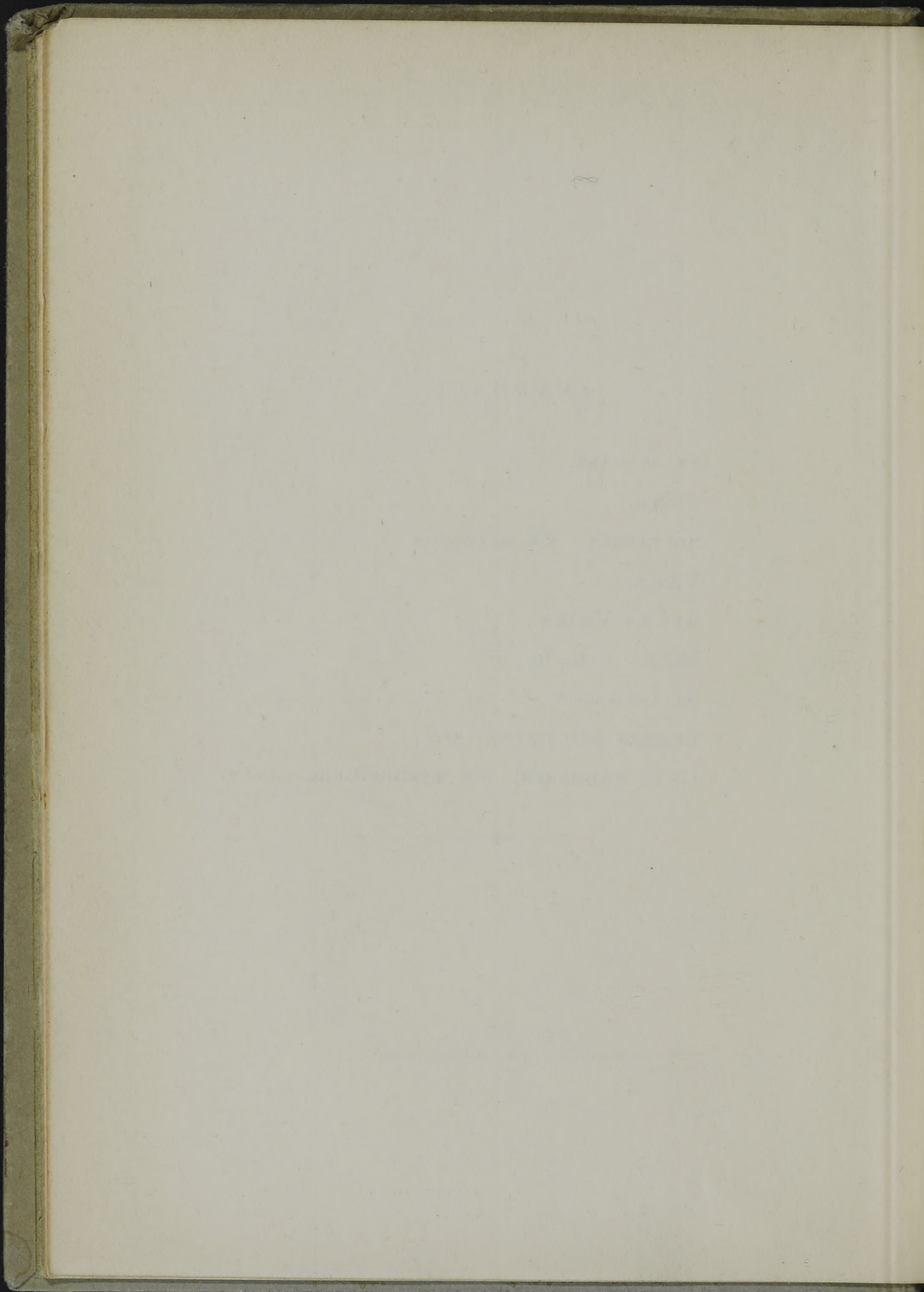
MOLN. I. II. III.

STJÄRN-SAGOR.

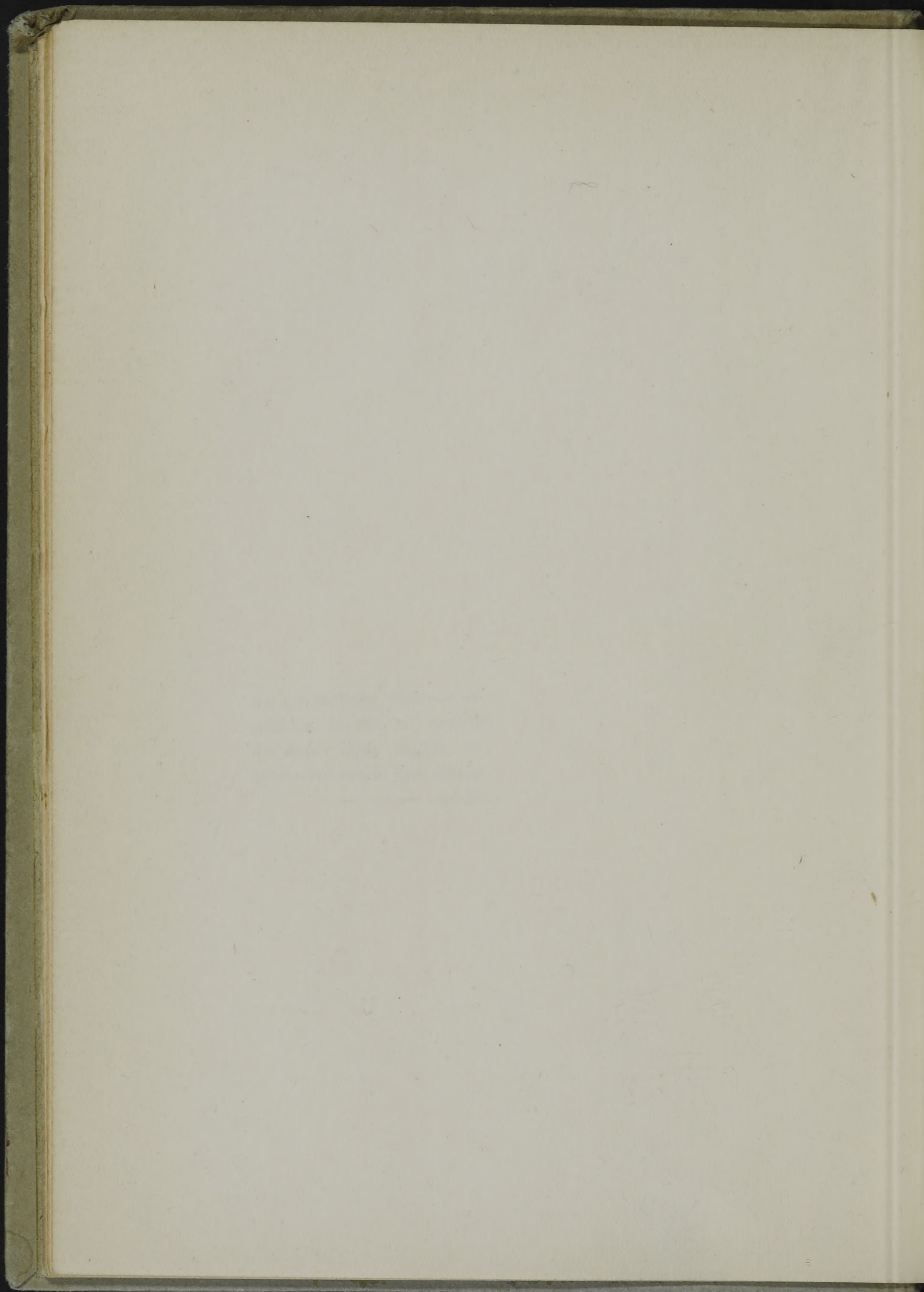
SFINXEN OCH GATSOPAREN.

GRÅA KAMMAREN. EN SPÖKHISTORIA.

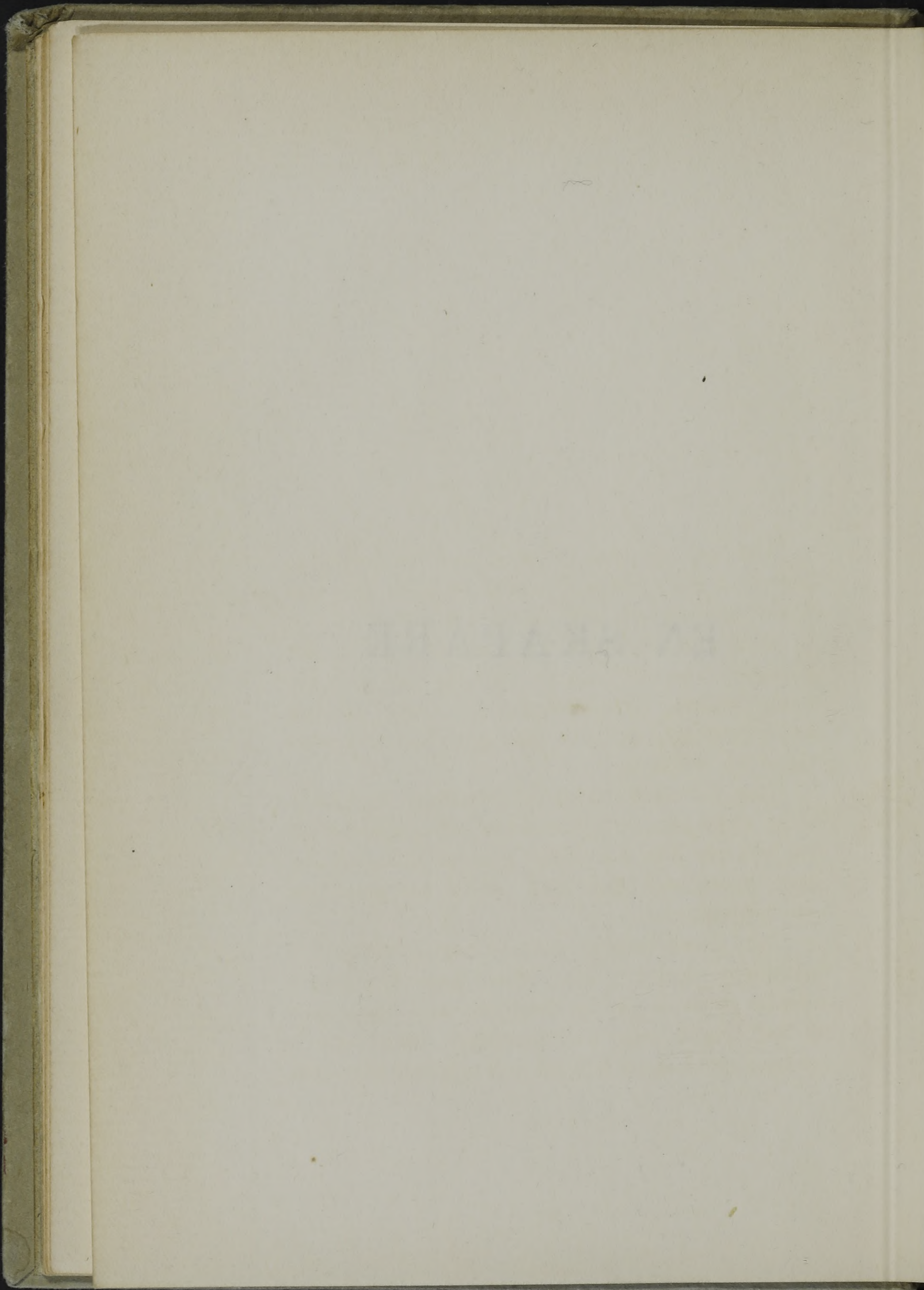

— — Han inbillar sig att
lyckan är livets mening,
att sorgen skall växa till
glädje och livet öfverleva
döden. — — —

EN SKAPARE.

Det var en gång en man, han var korrekturläsare i en stor tidning i en stor stad och hade inga utsikter att någonsin stiga högre i graderna.

Han var för rätten ett gammalt original, som det heter. Det vill säga en enstöring som hans omgivning saknade förutsättningar att förstå, och som därför vant sig att lefva utan äller kanske rättare utanför sin omgivning.

Han var förstås fattig och bebodde en vindskrubb vid en svart bakgata i storstaden. En bokhylla, ett skåp, ett par bord och stolar samt en skinnsoffa som äfven tjänstgjorde som säng — det var skrubbens hela möblemang.

Den gamle mannen var som sagt enstöring och följaktligen ungt. Men bland hans få bekanta viskades stundom om en »historia» som han skulle ha haft någon gång för längesedan. Den sattes i samband med hans konstighet, som originaliteten också

understundom kallas, och med en yttring af denna vilken berättades som en legend, aldrig bekräftad men aldrig heller betviflad.

Det sades nämligen, att han på lediga stunder roade sig med att klippa pappersgubbar — små dockor, vilka han målade i de grannaste färger och lät uppföra skådespel och äfventyr för sig. Somliga trodde, att han skaffade sig en biförtjänst genom att sälja dem till en leksaksbod, men andra ansågo att han förfärdigade dem endast för sitt eget nöje, och att han stegrat denna lek till en konst och en passion — till en underlig mani som sannolikt var en mildare form af vansinne.

Det må vara hur som helst med den saken, säkert är att ingen hade sett gubbarna, och man visste ej vem som var legendens författare. Om de nu verkligen funnos till, så gömde han dem ängsligt för alla som en helig skatt, den där ej fick profaneras, äller som en hemlig last.

Men en gång, det var en vinterkväll, klef en ung man uppför trapporna till vindskrubben.

Han trefvade sig öfver den mörka vinden och knackade på, men ingen svarade. Han kände på dörren, den var olåst, och han steg in.

En nytänd brasa sprakade i kakelugnen, en lampa med grön skärm brann på skrifbordet. Men ej en

levande varelse i rummet — gubben hade tydligen gått ut ett ögonblick och glömt att låsa dörren.

Den främmande slog sig ned i soffan, satt en stund och stirrade på den gröna lampan och väntade. Så blef han otålig, steg upp och började gå af och an i tankar. När han gått sig trött tog han fram ett kort ur plånboken, skref några ord på det och ämnade lägga det på skrifbordet för att sedan gå sin väg.

Men däraf vart intet, ty bordet var belamrat med en hop småsaker, vilka han ej förut varsnat, men vilkas åsyn nu kom hans ögon att vidgas af öfverraskning och nyfikenhet.

Det var ingenting mindre än pappersgubbarna — de beryktade dockorna som många kände till, men som ingen sett. Det klack till i den unge mannen, och han började underkasta de sällsamma gestalterna en närmare granskning.

De lågo där huller om buller, somliga fullfärdiga, både klippta och bemålade med anletsdrag och brokiga dräkter; andra halffärdiga och pappersvita, som om de nyss kommit till världen, åter andra endast lätt tecknade på kartongbitar — de voro ej födda än, lågo ännu och väntade på att få lif och mänsklig skepnad. Och dessa leksaksmänniskor voro af alla stånd och åldrar; där funnos ståtliga riddare med röda plymer och puckelryggiga narrar i bjällerkåpor; där lågo unga prinsessor och drömde, och bleka poeter

med tärda drag lågo där och diktade sorg, så det luktade lik om dem. Där pöste rika krämarjudar med istermagar och girigt vädrande näsborrar, och bredvid dem lågo trasmän och stirrade med vilda ögon. Och där funnos andra varelser, nakna och skönlemmade som gudar och gudinnor, de logo och ville dansa, hopparade två och två.

Såsom en tämligen ung människa hade främlingen ännu en bit fantasi kvar. Först hade dockorna endast framkallat ett medlidsamt leende på hans läppar, men så småningom fick han en känsla af att det var frågan om något allvarsamt, och ju mer han tittade på dem, dess mer tyckte han, att de lefde och andades och liknade verkliga människobarn med rött blod och blickande ögon.

Ja, han började rent ut leka med dem, han lät dem tala och svara, lät dem uppföra händelser och famnas och slåss som riktiga människor. Och leken roade honom, tills han hörde tunga, knarrande steg i trappan — då ryckte han till, fann det hela barnsligt och löjligt och blef en mogen yngling igen.

Det var korrekturläsaren som kom. Han stängde dörren efter sig, tog långsamt af sig ytterrocken och hängde lika långsamt upp den på kroken i dörrposten, allt i djupa tankar och utan att märka sin gäst.

Han var en gammal man, men föreföll dock att vara yngre än han såg ut. Möjligen hade han varit en ståtlig man, äller åtminstone varit menad att bli

det; han var högväkt och smärt, men ryggen var böjd och bröstet insjunket. Han hade ett kort tofvigt skägg, och ögonen fladdrade oroligt som nattfjärilar bakom glasögonen; när de ibland plötsligt slog ned på ett föremål, blefvo de sittande där länge stela och orörliga.

När han hängt upp rocken, stod han och funderade en stund, vaknade så och gick mot skrifbordet. Fick då syn på främlingen, stannade och stirrade på honom som om han mött en uppenbarelse.

Den unge räckte fram sin hand.

— Förlåt att jag trängt mig in så här, sade han. Dörren var ej stängd — och jag är *hennes* son.

Den gamle stod fortfarande orörlig och framåtlutad, men den andre kände hur hans blickar flögo och fladdrade kring honom. Då han tystnat flögo de rakt in i hans egna ögon, och de två männen stodo så en bra stund och sågo varann i vitögat.

— Hm, sade den gamle till slut. Och hon är väl här själf också.

Den andre nickade.

Då började gubben vandra fram och tillbaka i kammaren, från ena hörnet till det andra. Han vände alltid i hörnen, och under denna promenad, som varade några långa minuter, mumlade han för sig själf och hade tydligen glömt, att en annan människa befann sig i hans närhet.

Men till sist måtte någon tanke ha vikit af ifrån

stora landsvägen, där hans kamrater vankade åter och fram, och fört åldringens domnade vilja in på en annan stig, ty han vände mitt på golvet, gick fram till bordet och sjönk ned där i länstolen. Sjönk ihop öfver sina pappersgubbar med ansiktet gömt i händerna.

Ynglingen började finna sin ställning något pinsam och funderade på att aflägsna sig så omärkligt som möjligt. Men det var något som höll honom kvar; han kände sig manad att tala, men letade förgäfvets efter ett lämpligt uppslag.

Då reste sig den gamle åter, rätade på sin böjda kropp och fäste sina fjärilsögon på sin gäst — så där obehagligt stelt och stirrande; den främmande kände det som om rollerna bytts om, så att hans egna ögon blifvit fjärilar, vilka spetsades på den andres nålvassa blickar och fåfängt slog med vingarna för att bli fria.

Så sade gubben med underlig röst och ena handen vilande på pappersdockorna:

— Ni... ni har sett dem, kan jag tro.

Den andre svarade äfven nu endast med en nick. Den hade till följd att gubben åter började mäta golvet med sina steg och sedan började tala.

Afbrutet i början — han grep tankarna i flykten, allt eftersom de sväfvade förbi, och släppte dem straks igen.

— Ja, Härre Gud, sade han — lifvet är en strid. För några är det mat, för alla andra endast

längtan efter mat. Men det är nog något mera också; det är inte nog med att äta. Och jag tänker det är på samma sätt med själen; det är inte nog för henne att tuga och ta emot, hon måste också göra sig af med vad hon har i sig. Hon måste alstra för att kunna lefva.

Han teg — gick några slag öfver rummet, stannade därpå plötsligt framför den andre och sporde, om han trodde på en gud?

Ynglingen hajade till först, frågan kom något oförberedd. Så fick han tillbaka det halft medlidsamma leendet.

— Hm, ja kanske ibland, svarade han.

— Jaja, kanske ibland ja, upprepade den gamle och återtog sin vandring. — Vi tro nog på honom ibland, det kan inte hjälpas det. Vi människor — vi äro nog ingenting annat än tankar, och då måste vi ju ha någon att vara tankar hos. Någon som tänkt oss, och som gjort oss.

Vet ni vad jag tror? Ja, det är förstås bara ett hugskott — men ibland tror jag, att Gud inte är fullvuxen än. Han är bara en pojke som sitter och leker, förstår ni; hela rymden är hans lekstuga, och den är full af leksaker. Det är mäst runda bollar i alla möjliga färger; somliga äro af gyllene lera, dem glödgar han så att de bli mjuka, och då knådar han dockor af dem. Det är inga vanliga dockor, ty de lefva och andas, han ger dem lif endast

genom att blåsa på dem. Men de äro likafullt ännu ganska klumpiga och misslyckade i många afseenden; han som gjort dem är ju som jag sade bara ett barn än, de äro hans första trefvande försök. Men det syns nog, att det är konstnärsgry i honom — bland annat däraf, att han aldrig är nöjd med sitt verk utan alltid förstör dockorna och knådar in dem i lerklumpen igen — för att sen göra nya varelser af den, som det går på samma sätt med. Så är det alltid något af de gamla misslyckade dockorna med i de nya, som för var gång lyckas bättre; det är i själfva verket samma väsen, fast allt vackrare och fullkomligare. Tänk er, när Gud blir stor — när han blir fullvuxen, en stark och mogen man som vet vad han gör och kan vad han vill! De dockor han då formar och de väsen han då skapar skola aldrig dö. De kunna inte bli bättre än de äro, de behöfva således ej förstöras för att ge stoff åt andra äller tjäna som modeller för högre och ädlare former, tänk er det, jag tycker det måste vara så, det är grant att tänka på . . .

Han teg åter och gick och log för sig själf som om han sett något särskilt vackert äller hört glad musik. Den unge såg på sin klocka; då blef han allvarlig igen och fortsatte, först mumlande, småningom med höjd röst:

— Men om allt är ett — då är det samma lif i allt lefvande. Därför måste också Gud skapa allt

efter sitt beläte och sålunda äfven ge allt lefvande sin makt att skapa. Men ännu äro hans dockor misslyckade — därför få de inte själfva makten, stark och fulländad, utan endast ett frö till den. Endast längtan efter att skapa.

Ser ni — den längtan och den driften, den fins hos alla lefvande varelser. Alla människor ha den, fast i olika grad; hos några fins den starkare och friare än hos andra, det är konstnärer och diktare, de som skapa tankar och bilder och toner och ord, de stå följaktligen närmare Gud än andra människor. Och den yttrar sig också olika, på tusende sätt. Och nu skall jag säga er något, som jag egentligen tänkt säga er för längesen: det fins de som ha till sin specialitet att skapa varalser af papper, och det materialet kan vara lika gott som något annat. Det kan åtminstone vara lika mycket lif i dem som i väsen af kött och blod, det är nu min tro, och den håller jag fast vid.

Åter tystnade den gamle. Teg och vandrade.

Men under hans tal hade ännu en främmande kommit in i rummet. En svartklädd kvinna, med blekt ansikte och en trött blick i de stora mörka ögonen. Hon hade ljudlöst glidit in genom dörren och sjunkit ned på en stol bredvid denna, ynglingen hade nickat mot henne, men den gamle var alltför upptagen af sina tankar för att lägga märke till henne.

Hon måtte emellertid ha fört med sig något nytt in i kammaren — en varm fläkt, en egen doft, äller kanske ett ohörbart ackord som kom luften att skälfva och väckte något minne i gubbsjälen, ty han fick en djupare klang i sin entoniga röst när han åter började.

— Varför går jag och håller den här föreläsningen för er, sade han. Jag vet det inte själf. Jag har aldrig sagt sådana ord åt en människa förr. Men kanske kommer jag att säga dem åt henne också — din mor — — och kanske är det bara för att öfva mig — jag är inte van att tala sånt här.

Äller för att du skall bära fram det — ifall jag inte skulle kunna göra det själf. Ty det är nog bäst att vi inte råkas. Att hon inte råkar mig. Vad skulle det tjäna till, hon skulle träffa en skugga; skuggan af en människa.

Ett nytt uppehåll. Det hördes tunga andedrag ur skymningen nere vid dörren. Men den gamle hörde förstås ingenting.

— Ja — eftersom jag nu är i tagen skall jag berätta dig en historia, sade han.

Den börjar med en naturlag — jag har väl inte upptäckt den själf, men jag har gifvit den en ny tolkning. Den lyder så här: allt som lefver i skenet från en sol kastar skugga. Äller möjligen bättre: har en skugga, äller åtföljes af sin skugga.

Allt — således äfven Gud.

Tänk dig en lång och stormig höst, när mörkret ligger tungt öfver jorden och kreaturen tränga sig intill varann af ängslan för åskans dofva dån — se, det är Guds skugga som faller på molnen, och då känna sig människorna små och usla och bäfva för den eviga natten.

Ty Guds skugga är djäfvulen. Han är det mörka och onda — det nedrifvande, det negativa. Gud, den ljuse och varme, som skapar och som säger ja — han är starkare än sin skugga, äljes skulle han aldrig ha kunnat skapa världen; men han har ej helt öfvervunnit henne, därför är världen ofullkomlig. Men en gång skall han segra, en gång skall skuggan dunsta bort och smälta in i den ljusky som strålar kring honom. Då skall han bli Gud och djäfvul i en person, då skall han komma, den store fulländaren som vi vänta. Han som skall rifva ned de gamla skröpliga kojorna och bygga upp det stora slottot, där alla rymdens irrande pilgrimer äntligen få ett hem som aldrig kan rifvas ned!

Men efter sitt beläte skapar han oss, därför har också var och en af oss sin skugga, äller sin specialdjäfvul så att säga.

Det är hon, skuggan, som reser hinder i din väg, som förlamar din vilja, klipper din tankes vingar, skrufvar ned din känslas brinnande lampa. Det är hon som leder dig vilse — bort från ditt mål och från dig själf. När du ler så hånler skuggan. När

du känner varmt och djupt, det må vara glädje eller sorg, då blir hon sentimental. När du med sjungande steg ilar uppför bärget, då drar hon dig flåsande i rockskörtet och gnäller — sakta i backarna, ungtupp, sakta i backarna! gnäller hon. Hon är det låga som kryper på marken, det tunga som drar ned, det bittra som förgiftar. Hon har många vassa tänder i sitt grinande gap, ironi heter en, den är lömsk och spetsig, parodi heter en annan, den är grof och stark. Och ingen sommarens fjäril är så snabb och lättvingad att hon inte fångar honom och biter halsen af honom med dessa sina betar — ingen hänförelse så skyddad af trons pansar, att hon ej hugger dem i hans unga röda kött. Ty hon, skuggan, hon är tviflet — själftviflet, listviflet!

Den gamle enstöringen hade talat sig varm, hans sista ord hade jagat fram som vilda hästar, skrämde i sken. Han sjönk samman i soffhörnet och satt tyst en stund.

Brasan höll på att falna, det låg ett mattrött skimmer från den öfver golvet; kring skrifbordet göt sig lampans bleka gröna ljus, men för öfrigt låg kammaren i skymning. Genom den syntes kvinnans ansikte borta vid dörren spöklikt vitt, som en ljus fläck i mörkret. Ynglingen satt orörlig med pannan lutad i handen.

Och gubben fortfor, nu lugnare och hopkrupen i det mörkaste soffhörnet.

— Skuggan. Hon är allt det mörka som är bakom dig — hon är baksidan af ditt jag. Och hon är din trogna följeslagare — du kan aldrig bli kvitt henne, och det värsta är att du aldrig kan få tag i henne, hur du än vänder dig och snurrar runt. Ty hon är feg, vågar ej komma inför ditt ansikte äller möta dig bröst mot bröst. Därför är hon starkare än du. Därför kan du aldrig bygga ditt slott, aldrig ge lif och gestalt åt de väsen du bär inom dig — aldrig skapa din värld. Du längtar och du sträfvar, du formar och knådar; det båtar till intet, det blir bara döda dockor. Pappersdockor.

Det är blott i ditt lifs högtidsstunder, som skuggan skamsen smyger sig undan ett ögonblick; men det beror bara på att du glömmer henne då, hon fins alltid i närheten och gör sig snart påmint igen. Och det slutar med att hon uppslukar dig med hull och hår. Du blir till slut själf endast en skugga. Skuggan af dig själf.

Jag kände en man, han trodde en gång, i sitt lifs största stund, att hon var försvunnen för alltid. Men stunden därpå kom hon åter, och sen har hon aldrig lämnat honom.

Ja, det var om honom jag skulle ha talat hela tiden, fast jag kom in på andra funderingar. De lågo nära till hands och kanske voro de nödvändiga som inledning.

Det är några taflor ur hans lif jag vill rulla

upp för dig. För att du skall rulla hop dem i ditt minne och sedan åter breda ut dem inför en annan.

Den mannen hade skapardriften och skaparlängtan stark och tvingande. Den blef bara en längtan. Han hade en skugga, han som alla, och hon var starkare än han.

Han var endast ett barn, när han kände den första fläkten af hennes mörka vingar. Ett ensamt barn som hade sina egna nöjen och lekar; de voro af mångahanda slag, men alltid var det lefvande väsen med i spelet, antingen de voro klippta af papper eller knådade af vaks eller täljda af trä. Och åt dem byggde han gårdar och slott, lät dem upplefva sagor och rida ut på äfventyr i trädgårdens skogar af gräs; lät dem storma törnrosbuskarnas borgar och befria prinsessan som sof därinne, lät dem segla öfver trädgårdsdammens haf i ståtliga dvärgfregatter för att upptäcka nya land och satoriken.

Men kamraterna hånade honom för att han lekte med dockor, och midt i den vackraste sagan kunde han plötsligt rycka till och känna det, som om någon stod bakom honom och såg på leken öfver hans axsel — med en sträng blick och en hotande skakning på hufvudet. När han då såg åt sidan, låg katekesen bredvid honom bland leksakerna; han sköt dem undan och kastade sig öfver boken med gråten i halsen och bitterhet i sinnet. Den som stod bakom honom var starkare än han.

Så blef han yngling — en yngling med talanger, som det heter. Han hade konstnårsanlag, sade fastrar och mostrar, och han skulle bli en stor man, trodde både de och han själf.

Han sjöd af skaparlust och skaparglädje. Han ville se alla sina vackra tankar förvärkligade och formade, ville se sin inre värld utom sig för att kunna öfverskåda den, känna sig som härre öfver den och bjuda andra att gästa dess slott och gårdar. Hans själs bågare var så bräddad med lifvets vin, att det rann öfver; han ville ropa åt alla, vilkas bågare ej voro fulla, att de skulle hålla fram dem så skulle han fylla dem af sitt öfverflöd. Han kände en ny mänsklighet inom sig, en myllrande massa af unga gestalter, skönare och starkare än alla som hittills lefvat; och han längtade efter att kunna ge dem lif och låta dem växa i solen.

Han hörde dem tala i sitt inre — mumlande och otydligt som i sömn — han sökte tolka deras tal i granna ord och värser. Han kände, hur de skälfde inom honom af längtan efter lif — han söm-made varma, mjuka dräkter åt dem af toner och ackord. Han kände sig som en upptäckare, stadd på vandring mot ett okänt framtidsland. Och hans själ sjöng, när han tänkte på den dag då det nya riket skulle breda ut sina blåa vidder under hans ögon.

Han kom aldrig fram. Han fick aldrig se det förlofvade landet — kunde ej finna det lösande

ord, som skulle öppna det förtrollade slottet i hans inre och väcka alla dess sofvande varelser ur deras dvala.

Det var någon som kom till honom en dag och viskade i hans öra, att den inte tjänade något till, all hans längtan, att världen var för mörk för att hans drömda sol skulle kunna lysa upp den. Det var så svindlande långt till det hägrande framtidslandet — han skulle tröttna på vägen äller ock vara en bruten gubbe, när han nådde fram. Och varelserna i hans inre — de sofvo för djupt för att han skulle kunna väcka dem. De voro inte fullsöfda än på länge.

Han lyssnade i förstone knappt till detta tal, ville ej tro på det. Men viskaren kom åter dag efter dag, de mörka orden ringde i hans öron och gnagde sig allt djupare in i hans hjärna.

Det slutade med att han slog sin fjol i stycken och brände alla sina granna ord och värser på bål. —

När den gamle hunnit så långt i sin berättelse tystnade han åter. Satt några minuter orörlig, liksom hämtade han krafter till den sista tunga vandringen, reste sig så och började promenera fram och tillbaka som förut, medan han talade — nu med en röst som mörknade och tjocknade mer och mer.

— Han, som jag talat om, mognade snart till man sedan han krossat sin ungdom. Han tog sitt parti och drog sig in i sitt skal med hela sin döda värld.

Då mötte han en dag en kvinna. Då steg hans längtan för sista gången mot himlen på starka vingar; det syntes honom, att en ny sol gick upp öfver hans lif och att en ny sanning slog upp sina portar framför honom. Stort och skönt är det att skapa tankar och toner, sade han vid sig själf; härligt är att upptäcka nya land och härska öfver drömmens folk af gudar och hjältar. Men störst och skönast är att skapa varelser af kött och blod, att forma lefvande själar och fostra människor — härligast är att skapa ett hem, se, det är den enda värld, en människa kan upptäcka och bli konung i!

Dessa ord sade han också åt henne, och det var hans lifs största stund.

Men stunden därefter hörde han, hur någon kom smygande och ställde sig bakom dem. Han hörde honom mumla något om pengar och om den gåta, som kallas människa. Något om, att man måste lösa den, innan man kan skapa människor.

Då steg han upp och gick sin väg. Kvinnan satt ensam kvar och såg efter honom.

Han vände sig om en gång — då såg han, hur hon kastade bort sig åt en annan man, som händelsevis gick där förbi.

Själf gick han långt bort och gömde sig i en trång och mörk kammare. Där sitter han än idag och skapar varelser af papper, och en skugga sitter

bredvid honom och ser på och talar om, hur man kan
felskapa sitt lif. —

Den gamle slutade. Han stannade också sin
vandring, ställde sig framför den slocknade brasan
och stirrade in i den; ett ensamt kol flämtade ännu
i den svarta askan.

Då reste sig kvinnan vid dörren — det gick en
ryckning genom gubbens hela kropp, när han fick
syn på henne — så lyste han upp, som om en eld
tänts inom honom, hela gestalten strålade, och han
gick emot henne med utbredda armar.

Men med ens stannade han; det svartnade för
hans ögon, han kände det som om han sjönk samman,
sjönk genom golvet, sjönk medvetlös genom en mörk
rymd utan botten — — — — —

Och nu kommer slutet på historien — jag hoppas
det skall göra er glada och ljusa till sinnes, den
värkan har det åtminstone haft på mig.

När han, som spelat hjälten i sagan, kom till
sans och medvetande igen, fann han att han inte alls
var någon korrekturläsare eller någon dylik gammal
ensam, misslyckad stackare.

Han var tvärtom en ung människa på tröskeln
till mannaåldern. Han låg en varm och röd sommar-
kväll raklång i gräset på Klockarbacken och väntade
på sin käresta; hon bodde på andra sidan bärget,

och de hade stämt möte däruppe på höjden för att beskåda solnedgången tillsammans.

Men kvällen var som sagt varm och flickan lät förstås vänta på sig efter vanligheten. Detta gjorde att hans ögonlock blefvo tunga och hans tankar trötta, och så föll han i armarna på sömnen, som är dödens broder . . .

Det var då, han drömde denna långa mardröm, vilken jag berättat i ungefär samma ordalag som han själf använde, när han en gång förtalde den för mig. Hur han, som var ung och stark, kunde drömma i den tonarten om sig själf, har många gånger förundrat mig; men det berodde möjligen bara på värmen och solnedgången, och på att han fick vänta så länge . . .

Hon kom i alla fall till slut. Hon letade en stund bland träd och buskar runt omkring, så upptäckte hon honom där han låg.

— Härre min skapare, ropade hon till, en sån sjusofvare!

Det var antagligen ordet »skapare» som väckte honom — möjligen var också det ordet upphofvet till hela drömmen, man kan ju drömma ett helt lif och mera därtill på kortare tid än en sekund. Nå, han satte sig emellertid häftigt upp och såg sig yrvaken omkring — man kan tänka sig att han blef glad, när han kom ifrån en sådan dröm till en sådan verklighet.

Hon satte sig bredvid honom i gräset, och han

talade om hela historien för henne, medan solnedgången brann allt rödare och grannare bort öfver bärigen.

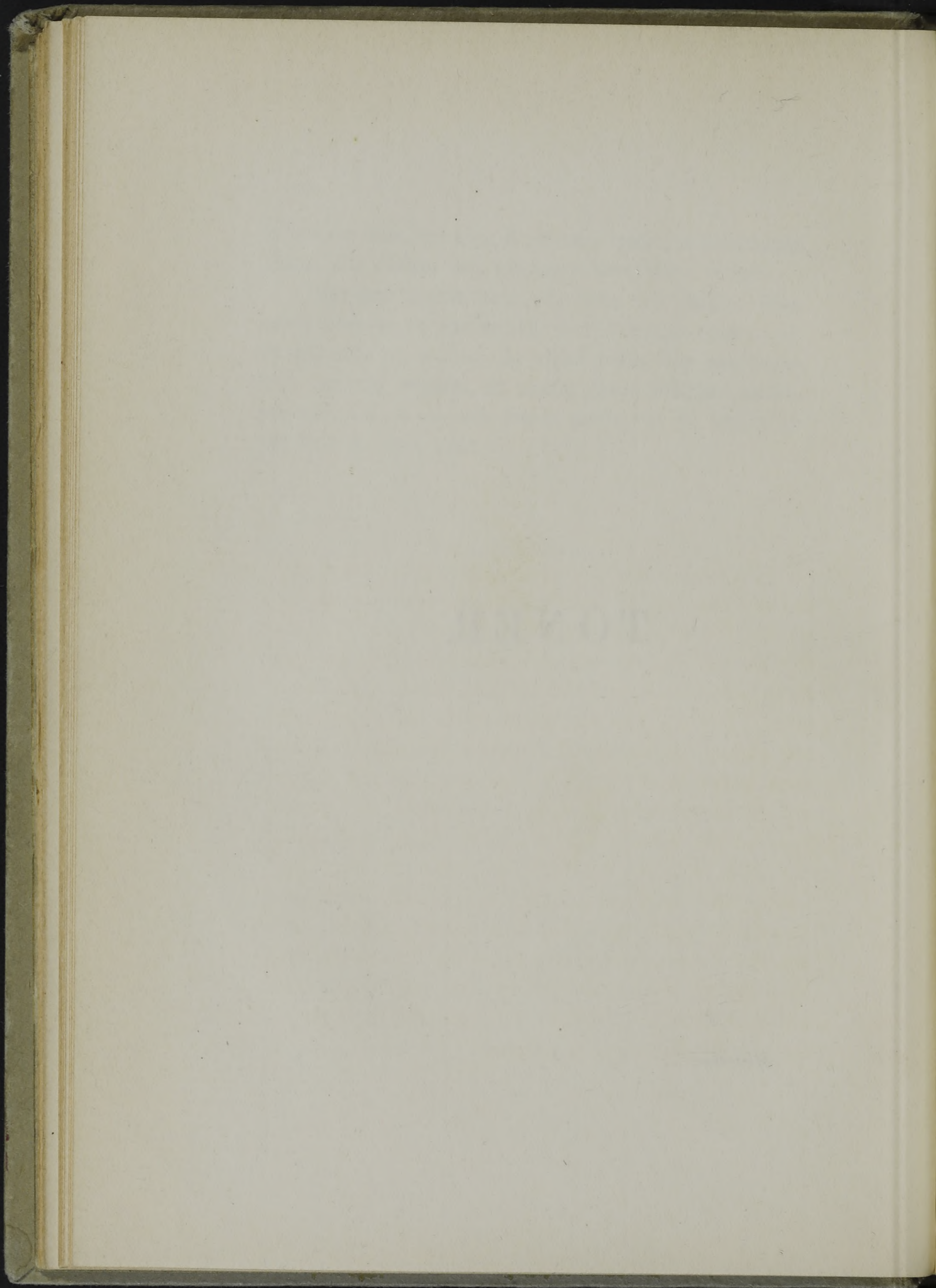
När han slutat, suto de tysta och tänkte. Men snart började de samspråka med dämpade röster; och de räknade ut, att om de alltid hölle ihop och ginge tätt bredvid varann, så skulle deras skuggor smälta samman till en — och henne borde väl de kunna rå på, de som voro två!

TONER.

Historier.

3

Det är så med dem, som gå på konserter, att de som sitta på de finaste platserna inte äro där så mycket för att höra som för att se och ses. De äro där för att visa sig och sina små företräden — herrararna sina intelligenta flintskallar, damerna sina vita bröst. För att tala om att de förstå saken, ha högre intressen, sinne för andliga njutningar och så vidare, samt gärna vilja gynna en stackars konstnär genom att slå de behandskade händerna samman till ära för hans dagars möda och hans natters saliga födslokval.

Men det fins andra. De krypa så högt upp under taket de kunna komma och gömma sig bakom de många breda ryggarna; de sitta djupt inne i hörnen och lyssna med slutna ögon och smyga sin väg när det är slut, utan att slå ihop händerna, utan att stiga fram till estraden med sin nådiga bevågenhet och sin bullrande tacksamhet.

Det är en af dem, denna historia handlar om. Jag råkade sitta bredvid honom en sådan högtidskväll, och jag läste historien i hans ögon, när han emellanåt slog upp dem och såg ut i ljusskenet under takvalfvet, högt öfver hufvudena nere i djupet.

Det var något stort som spelades, ett mäktigt värk af en ung tonskald. Och det spelades af en stor orkester — ett sagolikt vidunder, som gudskelof skymdes bort för oss däruppe så att vi sluppo se vad de andra, de därnere på de fina platserna, hela kvällen måste ha framför ögonen: vidundrets inre, dess närver och muskler, dess fula knotiga skelett. Det var nog också därför som han, min granne, krupit ditupp i skymundan; musiken når dit som från någon helgedom bak en förlåt, och den kan vara spelad af andar äller sjungen af gudar äller gnolad af vindarna i en solröd furuskog på fjällen — för dem däruppe, som älska tonerna för deras egen skull.

Men de därnere — för dem är det bara människor i svart och vitt, som spela efter noter för betalning.

Det började med ett mörkt brusande, först dämpat och doft, men småningom stigande till ett dån som böjde människornas hufvuden och kom väggarna att darra. Det var tonmassor som vältrade och rullade genom rymden. Det var moln af svart mull som tumlade om varann i en tung och högtidlig rytm,

och ett askgrått vatten sköljde öfver dem i långa, glidande veck.

Det var kaos. Allt var formlös massa — ett bottenlöst djup, fyllt af ogenomskinligt mörker. Och det var ett mörker som lefde och var fast kropp — ett tjockt svart haf, vaggande i evig rörelse af och an.

Då sväfvade en ande öfver djupet — lätt som en fläkt, synlig endast som en matt ljusning i dunklet. Hans vingslag hördes som ett svagt klingande ackord af två toner, stigande och fallande; så drog han bort, och öfver de svarta vidderna låg en tystnad, som om djupen hölle andan och lyssnade till hans vingars förtonande sus.

Men åter började massan skälfva — nu snabbare, som i glad förväntan. Och se, djupt därnere i mörkret började något ljusst röra sig; det var konturlöst och simmade sakta som en manet i djupet, men det spred sig och blef till en fladdrande låga, vilken sköt ut strålar af en matt grönaktig glans runt omkring.

Och massorna skälfde allt oroligare, de började splittras af ljusstrålarna, började förtunnas och därpå åter samla sig, packas i allt mindre hopar och rundas till rullande klot. Och strålarna blefvo strimmor vilka banade sig väg mellan kloten, och strimmorna bredde ut sig och blefvo till fält och rymder af blått ljus. Och detta ljus växte i styrka och klang, det svepte in de mörka kloten så att de började glöda och glimma, och snart var djupet en blå sjö, genom-

dallrad af ljusströmmar och full af lefvande väsen — af blikstrande gullfiskar, af brokiga granna fåglar, af röda blommor som flöto i de lugna vågorna.

Men ur det djupaste djupet, där mörkret ännu låg kvar som en tjock bottensats, gled fram en glänsande orm, ringlade mellan röda klot och vita skyar och steg som en rad lysande bubblor genom den blåa sjön.

Och varje bubbla var en ton, och varje ton var en härlig ynglingagestalt, naken och senfull, och i ett långt slingrande tåg stego de mot höjden.

Mannen däruppe på raden hörde dem nalkas, och ju närmare de kommo, dess mer vidgades hans ögon, dess mer lystes hela hans anlete upp af ett stort och stilla leende. Jag betraktade honom med spänd väntan och glömde allt annat; musiken drog sig bort och ljud entonigt i fjärran, och fästtåget krympte samman, smälte in i ljusskenet och försvann.

Då såg jag något skymta djupt inne i mannens ögon — blott en gnista först, så allt flera, slutligen ett ljusst vimmel. Det var tonernas unga gestalter, de hade tågat in genom hans örons portar, in i hans hjärnas vida välfda salar.

Därinne i kamrar och gemak ligga andra toner, men de sofva, det är slumrande tonjungfrur. Och då ynglingarna komma intågande och fylla valfven med ljusa flöden af sång, då slå jungfrurna upp ögonen och se sig leende och yrvakna omkring. Så börja de

gnola med, halfhögt och trefvande, stiga upp och gå ynglingarna tillmötes.

Musiken nere i djupet skrider vidare. Den är nu en tumlande danslek, jublande yr och fast i takten; de dansa efter den däruppe i människohjärnans salar, par om par. Han som är härre i dessa salar vaggar hjässan sakta fram och åter och ler för sig själf; det strålar ur hans ögon, det har tänts ljus och lampor nu inne i salarna, och de genljuda af strängaspel och unga sjungande röster.

Men småningom saktar danslåten, dämpas och flyter allt lugnare. Då stannar äfven dansen af, och de unga tåga in i alkover och skumma sofgemak, par om par.

Nu kommer en sommarnatts blåa skymning susande därnerifrån — allt är stilla, endast en fors brusar långt långt bort, och en ensam fjol spelar dämpat inne i skymningen. Och nu sjunka de nakna gestalterna famn i famn på hjärnkamrarnas mjuka bolstrar, medan ljusen släckas i salarna och ögonlockens tunga förhängen slnta sig . . .

Så är skapelsen fullbordad. Det blir buller och pratande larm i konsertsalen; mannen vaknar upp och ser sig skyggt omkring, därpå reser han sig och går stilla sin väg mellan de böljande, upprörda bänkraderna.

Men historien är inte slut än.

De sjungande ynglingarna draga snart bort igen efter bröllopsnatten; men jungfrurna ligga kvar därinne i kamrarna och minnas och vänta — på den stund, då tiden är inne att de skola föda.

Föda tankebarn, vilka växa och bli stora och en vacker dag tåga ut ur hjärnans välfda salar, ut att lefva och värka bland människorna.

SOLTANKEN.

EN BARNSAGA.

BOITAKKA

1.

Det var en människa, som skulle till att dö.

Han hade left ett rikt lif, hade värkat mycket och velat ännu mer, och han väntade på döden som på den lugna sömnen efter en lång och lycklig arbetsdag.

Hans händer lågo redan utsträckta på det röda täcket vita och stelnade. Solen sken in genom fönstret, och den döendes blickar vandrade bort på ljusstrimmans vaggande bro af gull. Och hans tankar började domna.

Men en af dem var ännu vaken och lefvande. Det var Soltanken, och han bodde i hjärnans största gemak. Det var han som styrt hela denna människas lif; han satt på sin tron mitt under hjässans tämpelvalf, hög och mild; de andra tankarna voro hans barn och hans tjänare, och han sände ut dem på närvernas vägar genom hela den stora, sköna människokroppen som var hans rike. De ilade fram genom bål och lemmar; det var de som tittade ut genom ögonen så

att det lyste och blikstrade ur dem, det var de som klädde sig i ordens brokiga dräkter och i glada skaror flögo ut i fria luften — det var de som spelade i fingrarna så att de blefvo mjuka att stryka bort plågor och starka att bära bördor. Och när de vände åter till konungen och berättade, att de sett ljushyade tankar nicka ur ett par andra ögon, äller hört sjungande skaror flyga ut mellan ett par andra läppar — då log Soltanken, då grep han till harpan och slog ett ackord på närvernas strängar, så att det gick en rysning af salighet genom hela den stora, sköna människokroppen!

Och nu skulle harpan förstummas och strängarna brista och slakna. Med undran hörde konungen hur det blef tyst omkring honom i slottet, där det äljes brukade vara lif och larmande lekar; med bäfvan såg han de andra tankarna falla ned i sina kamrar, sjunka samman, bli liggande orörliga. Varför lyda de mig ej längre, sade han, vem har tagit makten ifrån mig, vem har kommit? frågade han. Döden har kommit, fader, svarade de andra, vi vilja nog lyda dig, men vi förmå ej — och så tystnade de och somnade. Döden, upprepade Soltanken; vem är döden, är han starkare än jag? I detsamma prasslade det bredvid honom; det var två tankar som kommo smygande, de sista. Från ögats fönster kom den ena, han sade sig ha sett underliga ting, sett människor som gräto och knäppte händerna och vaggade med hufvudena,

tills det blifvit mörkt omkring honom, som om någon dragit ett förhänge för fönstret. Den andra kom från örats irrgångar; han hade hört snyftningar och suckar och tunga ord — nu är det slut, hade de sagt, nu är han borta, men hans värk skall lefva kvar, hans kärlek skall minnas. Så tystnade äfven han, och bägge tankarna föllo ned vid tronens fot liksom afdomnade.

— Sof, sade Soltanken, ni ha förtjänat det. Äfven jag vill vila.

2.

När tankarnas konung vaknade igen, var det svart omkring honom och tyst som i en graf.

— Var är jag? sade han för sig själf — var är mitt rike, och mina tjänare? Han trefvade i mörkret, men kände endast en fuktig massa runt omkring. Han kröp fram och åter, men ingenstans en ljusning, öfverallt samma mjuka våta slam, som långsamt gaf efter och öppnade sig då han trängde sig genom det — för att straks åter sluta sig och slå tillsamman tätt bakom honom.

Han började känna sig frusen och tungsint i allt detta döda, fuktiga mörker. Mitt rike, var är mitt rike, mumlade han; i detsamma hörde han ett svagt rassel och såg något stort svart glida fram ur mörkret — det var en mask, en ringlande lång och klibbig

en. Ditt rike? sade han, det skall jag säga dig; det fins inte mer, det är borta som en rök — försvunnet, förstår du, förintat! Så skrattade han hest och ringlade bort igen.

Och tanken skalf, han tyckte sig omgifven af stora slingrande maskar, tyckte sig se själfva den våta, svarta mullen röra sig, ringla sig, vältra sig; och han hörde väsande röster i mörkret: Förintad! sade de, en jordad soltanke! väste de, död och begrafven! Men då hörde han också liksom en ropande röst inom sig, och den gaf honom kraften åter; uppåt kröp han, uppåt bröt han sig genom det tjocka mörkret, uppåt trängde han sig i ångest genom den stinkande mjuka mullen.

Då såg han slutligen en svag ljusglimt högt upp; det var endast en punkt, och den hade ingen färg, men där gingo matta strålar ut från den genom mörkret. Mullen började också bli torrare, den var genomväfd med ett nät af långa trådar och full af klyftor och hål.

Upp genom dem klättrade tanken; han klängde sig fast vid trådarna, svingade sig öfver afgrunderna, borrhade sig väg genom jordklumpar och grus. Ett svagt sus trängde ned till honom, det tisslade och tasslade på alla sidor; stundom skymtade en stor skepnad förbi i dunklet, stundom stirrade ett par vassa ögon mot honom ur ett svart hål.

— Här är lif, sade han vid sig själf, här skulle

man kanske kunna uträtta något. Men nu närmade han sig ljuspunkten, den liknade mynningen af en lång smal gång, borrarad genom en fin tråd som slingrade ned i jorden; nu var han helt nära, och plötsligt sögs han som af ett starkt luftdrag in i öppningen och steg snabbt, alldeles vimmelkantig af ljus och luft.

När han åter hämtat sig, var det halfskumt kring honom, och han flöt lugnt och jämt uppåt. Han bars af en klar och ljum vätska, alltjämt uppåt, genom raka, smala kanaler, allt ljusare ju högre han steg, liksom man bäres af en hiss ur en grufvas djup upp mot dagsljuset.

Han förstod att han glidit med safven in i en trädstam och han fylldes af fröjd och af styrkans vällust. Nu skulle han in i lefvande lifvet igen, i lifvet under solen!

3.

Det var ett gammalt äppelträd, knotigt och skröpligt och förtorkat; endast ur ett par af dess gråa kvistar kunde våren locka fram några bleka blad, och det var många långa år sedan det burit blomma och frukt åt bin och människor.

Men allteftersom tanken steg innanför den tjocka, fårade barken, blef det gamla trädet som förvandlat. Nya grenar sköto ut från stammen, nya kvistar från

alla grenar, och blad och blommor från kvistarna. Och det dröjde ej länge, förrän hela det torra, magra skelettet var insvept i den finaste slöja af skära doftande blommor.

Allt snabbare bars tanken uppåt, och ju mer han närmade sig toppen och solhimlen, dess varmare och starkare kände han sig och dess mer svällde också det gamla trädet af lif och ungdom. Till sist gled han ut ur stammen in i en gren, ut ur grenen in i ett lågt gemak som tycktes hänga i luften och hade genomskinligt grönt glas till väggar. Det var ett blad, och där stannade han; solen sken varmt och skönt genom glasväggen, och han låg mjukt därinne och vaggades sakta fram och åter i den blåa luften.

En kort tid bodde nu Soltanken i sin gröna kammare. Det var en lyckans tid; den doftmättade blåa luften dallrade af värme och välbehag, äppelträdet stod och njöt och trifiedes i sin fina skära sommarklänning, och runt omkring var det ett flygande fladder, ett surr och ett spel och ett sjungande dan i ända — af fåglar och fjärilar, af humlor och bin och röda nyckelpigor.

Och dagarna gingo, trädet lät den skära klänningen falla till marken och stod åter naket och tog solbad. Och snart buro grenarna i stället för blommor saftiga röda och gullgula frukter; unga människor klättrade under skratt upp i grenarna och plockade dem, och Soltanken låg i sitt löf och såg leende på leken.

4.

Men sommaren svann, solen värmde allt mindre och nätterna mörknade. Så en dag mulnade himlen, och nordanvinden kom flygande under molnen.

Redan på långt håll hörde man, hur hans svarta vingar piskade luften och hur han mumlade och flåsade i mörkret. Man hörde brak af fallande furor, hörde tunga stönanden ur de stora skogarna, hörde tjut af vildmarkernas djur och kvidanden från fågelskaror som jagade förbi i vild flykt. Och sjöarnas vatten vältrade sig som i våldsamma smärter, och den svarta molnhimlen rullade som om den ville störta ned öfver jorden och dränka och förkväfva allt lif.

Och allt närmare dånade nordanstormens vingslag — nu drog det en svart sky öfver slätten, nu kom en isande kall pust strömmande genom luften — det gick en rysning genom det gamla äppelträdet, grenarna skakade som i frossa, bladen darrade — och plötsligt sletos de loss från kvistarna och virflade bort i mörkret i svindlande fart.

Stormen blåste dem framför sig och skrattade, när han såg dem tumla omkring skälfvande och vissnande. Det var en vild hetsjakt, högt öfver trädtopparna drog den fram. Stundom dansade ett blad ut ur ringen och sjönk maktlöst ned i det mörka

djupet; men de andra jagades vidare, fram öfver bärg och dalar, och bland dem var äfven det löf, där Soltanken tagit sin boning.

Han låg därinne, tyst och orörlig, och stel af skräck. Han frös och kände sig hungrig — förut hade han haft sin näring af safven, som kom flytande ur äppelträdet's gren, varm och söt, men nu var den uttorkad; han kände, hur de mjuka väggarna hårdnade och blefvo allt skörare, snart skulle de brista och spricka sönder, och vart skulle han då falla i mörkret från den svindlande höjden.

Hur lång tid den stormande färden varade, visste han ej; men när han kände sig som mäst dödstrött och förfrusen, fick han en dunkel känsla af att den närmade sig sitt slut; luften blef varmare och ljusnade sakta, och farten minskades. Han sträckte på sig och såg sig skyggt omkring; väggarna i hans kammare skiftade i rött och gult, och genom en springa i dem såg han ut i fria luften.

Den synen gjorde honom både glad och undersam; det var solsken och blå rymd, bladet seglade fram lugnt som en båt på ett blått vatten, och i stället för den vilda svarta Nordan flög där ett skinande väsen med lilafärgade vingar och en svajande ljusgrön mantel — svingade sig hit och dit som på lek, blåste sakta på löfvet med en andedräkt varm och mild som blomdoft, slog ett klingande slag med vingarna och flög bort mot de blåa bergen långt i norr.

Soltanken såg efter honom och kände sig lefva upp igen, medan han långsamt sjönk mot jorden i sitt röda luftskepp.

5.

Det skulle bli en lång historia, om man följde tanken på alla hans äfventyr och vandringar. Jag skall därför bara tala om några af dem kort och enkelt.

Bladet föll ned i en skogsdunge, mitt i en hop andra vissna löf. Där multnade det snart, smalt i jorden och blef mylla och mat åt gräs och örter.

Och där låg tanken naken och utan skydd.

Då fick han se en stor orm komma ringlande genom gräset; han kröp ihop af rädsla och såg sig om efter något att gömma sig under — i samma ögonblick såg han ett blodrött gap öppna sig och en lång vass tunga skjuta fram snabbt som en pil — och så blef det svart, odjuret hade slukat och sväljt honom som en fluga.

Det måtte emellertid ha funnit honom alltför hårdsmält — det började vrida sig och ringla runt, och rätt som det var låg tanken i gräset igen, utkastad äller rättare sagt utspottad, och bort rann ormen mellan tufvor och snår.

Men lång stund hade ej tanken legat där, förrän ett nytt odjur kom glidande och slök honom. Den

här gången var det en snigel, och hos honom fick tanken stanna en tid — han hade tydligen ej ens kraft att spotta ut honom, han var ett trögt kreatur som ingen tanke i världen kunde sätta lif och lust i.

Därför ville tanken ropa högt af glädje, när en grönsiska en dag kom flygande och tog både honom själf och snigeln i en munsbit.

Nu blef det annat af — utflykter i susande skogar, lustturer ibland sollysta skyar, plaskande bad i friska bärgbäckar, och sång och kvitter dag ut och dag in. Hon var ett lättsint och ungt väsen, grönsiskan, och hon hade en sjungande själ.

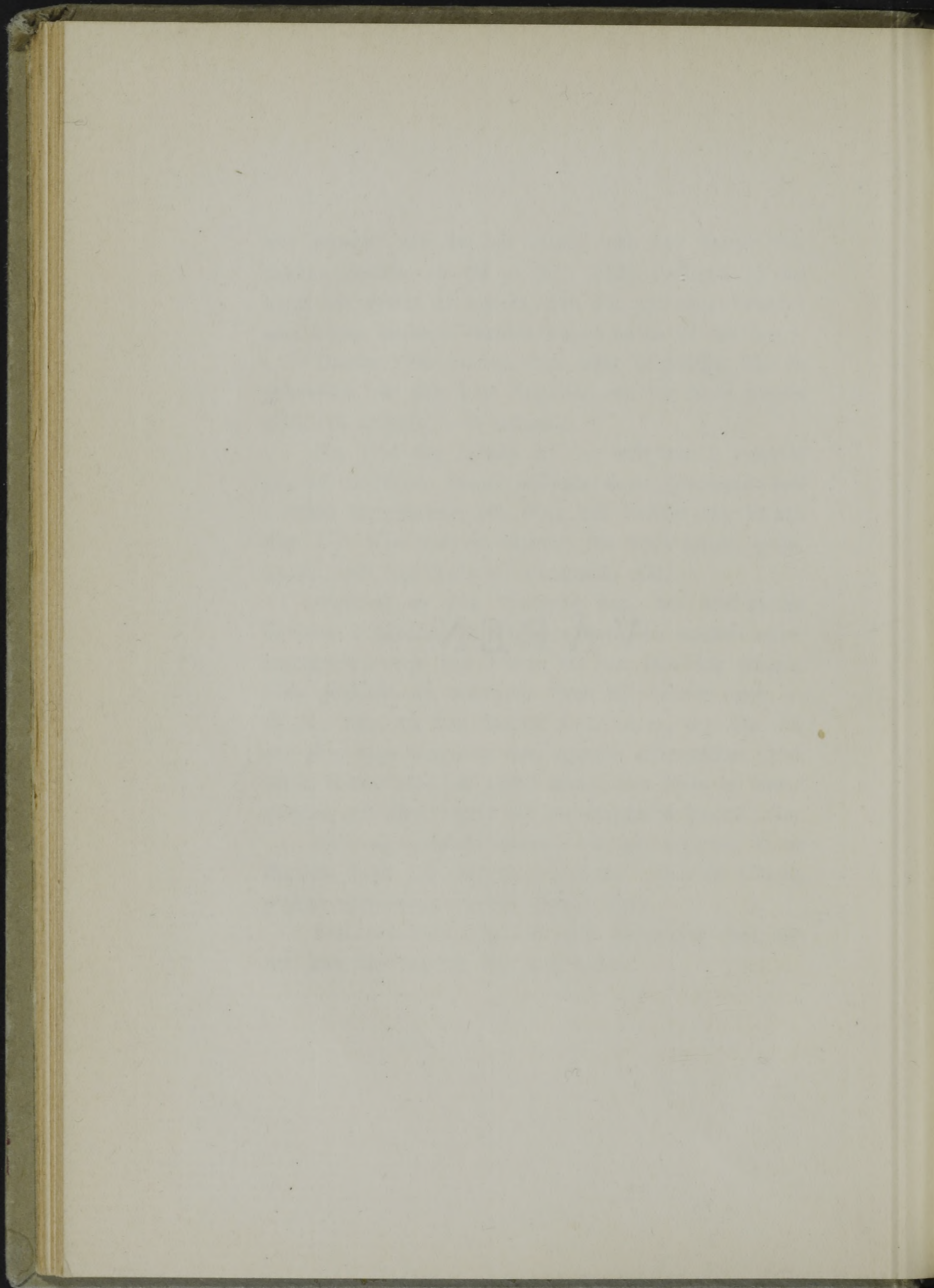
Men så en dag tystnade hon, det blef skumt därinne i hjärnan där tanken satt och stämde närvaringarna, och han kände att hon inte flög längre. Han makade sig undrande fram till hennes ögon — då såg han, att hon fastnat i en snara, hon låg där och slog med vingarna och kippade efter andan. Och öfver henne stod en pojke lutad, han hade en bur i handen och skulle just till att stoppa in henne i den.

Men då passade tanken på och hoppade ut ur fågelns ögon och rätt in i pojkens. Och då släppte pojken grönsiskan och lät henne flyga.

Sen gick han hem och hade Soltanken med sig, och han blef en bra kar med tiden.

V Å R E N .

En man gick vilse i en vildmark. Han släpade sig fram med tunga steg, ty han hade gått där länge, och som det var på senvintern, var marken täckt af en blank och hal isskorpa som inte gjorde vandringen lättare. Här och där låg också djup snö kvar, och när han om de mörka nätterna råkade klifva ned i en drifva, som ofta hände, var det inte lätt att ta sig upp igen. Till råga på eländet bar han ett barn på armen, en stadig pojke på fem år; han hade släpat med vid faderns hand, tills benen ej längre buro honom, nu sof han mot faderns axsel, och sömnens dvala gjorde honom än tyngre.

Men mannen gick och gick, och det såg ut, som om vildmarken aldrig skulle ta slut. Han tyckte sig fången i ett tätspunnet nät af tjocka snår, och fann han stundom en lucka i nätet, så låg där ett bottenlöst kärr eller reste sig en lodrät bärgmur eller störtade sig ett brant stup ned i en afgrund.

Det fans nog vägar och stigar därinne i skogsdjupen; men de voro för det mästa röjda af nattens ströfvande vilddjur och ledde ännu djupare in i mörkret och ödemarken, till svarta klyftor och gapande hålor i stället för till människoboningar. Och slingrade ibland en väg mellan stammarna som syntes trampad af mänskliga fötter, så försvann den i en drifva äller tappade bort sig under istäcket, slutade plötsligt som om den fört ned i jorden, äller gick runt och runt som om den intet mål hade, utan blifvit trampad på lek af en virflande ringdans. Mannen lämnade snart alla vägar och stigar, dem kunde han ha följt i hundra år utan att komma fram.

Han bröt sig i stället själf väg genom snåren, gick först efter solen, hon borde åtminstone kunna föra honom rätt. Men det kunde hon inte; åt alla väderstreck hade han vandrat, men i intet blef det ett slut på skogen. Då irrade han omkring på måfå, lät fötterna vanka viljelöst och såg sig ej om. Hvarför skulle han också se sig om — skogen var öfverallt lika, det var millioner stammar och dock alltid de samma, det var oräkneliga stenar och buskar, men alla lika, som bär.

Och han gick och gick — vågade ej sätta sig att vila, af fruktan att sjunka samman och förfrysa — och tankarna vandrade med, släpande tätt efter honom.

— Så är den kommen, den sista vintern, sade

de — den långa vintern utan slut. Det mörker som vilar öfver världen skall aldrig mer lyfta sig — den frost, som isat allt lefvande in i hjärtrötterna, aldrig mer smälta. Den dvala som förstenat allt lif skall aldrig skingras, den är den eviga döden — —

Hans gång hade fört honom upp på en kulle, han stannade och höjde blicken. Stora stenblock lågo runt om, kastade huller om buller; det var djupa hål mellan dem, och väldiga svarta furor sköto upp ur springor och skrefvor; det var skumt och dödstyst därnere under kronornas täta valf.

Han sjönk ned på en sten, och hans tankar talade åter, nu till barnet som sof i hans famn.

— Sof, sade de, tids nog skall du vakna. Då skall du finna mig dignad i en drifva, djupt inne i mörkret där drifvan aldrig smälter. Du skall undra och ropa mitt namn, men ej få svar; då skall du sluta mina döda, stirrande ögon och bädda mig i drifvan och hölja granris öfver min kropp. Jag ser dig, hur du nickar farväl åt mig och vandrar bort mellan stammarna, du som tror dig fullsöfd och känner dig utvilad och stark — du som är ung. Så skall du vandra som jag i mörker och köld, en lång lång vinter —

Så talade hans tankar och ströko barnets mjuka hår, och runt omkring stod nattens döda stillhet.

Då hörde han långt bort i mörkret ett ljud — ett sus som af en vaknandes andedrag. Han spratt till,

rätade sig och lyssnade — allt var åter tyst. Men sakta steg han upp, tog barnet på armen och började ånyo sin vandring.

Och tankarna följde; de gingo lättare nu, höjde sig till och med från marken och flögo omkring honom som osynliga fåglar.

— Om mörkret ändå ljusnar, sade de, om frosten ändå tinar upp och skogen en gång tar slut — skulle jag då lämna dig här i ödemarken? Så länge jag kan röra en lem skall jag vandra med dig — kanske kommer jag alltid en fot närmare, kanske besparar jag dig alltid ett steg. Om våren ändå kommer —

Han gick och gick, kring honom stod skogen lika tyst, och på hans arm sof barnet allt djupare. Och hur han vandrade, blefvo fötterna åter tunga, och hur tankarna än slogo med vingarna, sjönko de dock allt lägre mot marken.

— Våren! sade de. Vad veta vi om våren? Hit tränger ingen sol, och inga blommor slå ut här i dunklet; här sofver allt den eviga sömnen.

Nu kröpo tankarna åter på marken, tätt efter honom; de voro inga fåglar längre, de voro tunga bojor om hans fotleder. Och när du fram, och vandrar du ut i dagsljuset, sade de, vad glädje har du ändå af våren? Första gången lockar den dig att le; andra gången märker du den ej, tredje är du led vid den.

Skogen tätnade alltmer, stammarna trängdes med varann och mörkret hängde ogenomträngligt mellan

dem. Hans fötter halkade på markens isgata, han pulsade genom drifvorna och måste trefva framför sig med handen för att ej stöta mot träden.

Då stannade han plötsligt — det var en tanke som häjdade honom och naglade honom fast. Ja, kanske bäst så, sade den. Att bädda dig i drifvan och låta dig somna för alltid, utan tankar och utan smärta — — Han vandrade åter, och nu virflade tankarna kring honom, kämpade i mörkret och drefvo honom oroligt hit och dit, utan mål eller vila.

— Kanske bäst för dig, sjöng en af dem — att slippa söka och gå vilse. Om också våren en gång kommer — det är ett långt och tungt arbete kvar innan dess; all snö skall smältas bort, all is brytas loss, all frost sugas bort ur marken. Skall ditt lif få sol nog, skall din kärlek bli stark nog till det arbetet — och din tro? Det är en lång mörk tid kvar, innan det blir vår af vintern. Skall du ha kraft nog att stå rak mot alla vilda vårstormar, och längtan nog att kunna vänta?

Hans gång blef långsammare, och den arm som bar barnet, började domna och sjunka.

— Och när du också fram, sjöng en annan tanke, vad är våren att lefva för? Evigt samma gamla strider, samma fåfänga drömmar, samma tomma slagdängor som sjungas om igen. Så kommer sommaren, då slå drömmarna ut i blom, och det är ständigt samma blommor, samma skrikande färger och kvalmiga

dofter. Och sist blir det bara vissna löf af allt — evigt samma vissna löf och samma lukt af lik och förruttnelse.

Och en tredje tanke smög sig intill honom och viskade i hans öra:

— Bäst för dig och för mig, sade den. Du skall slippa all sökan och strid. Och jag — du är tung att bära, mitt barn, du tynger mig mot marken. Men ensam skulle jag kanske orka fram och finna vägen.

Han sökte mota bort den tanken, men den kom igen. Han hetsade de andra tankarna på den, de slet sönder och kväfde den, men den vaknade åter och väste i hans öra. Han flydde för den och rusade blint genom drifvor och snår, men den var med, han hörde hur den tassade tätt efter honom. Och på hans arm satt gossen och sof, djupt och lugnt.

Han tänkte nu ej längre på att nå ett mål eller finna en väg; han gick för att ej drunkna i mörkret och för att ej stelna själf bland vildmarkens alla stelnade lik. Han skulle gå tills tröttheten förlamade alla lemmar och kväfde alla tankar.

Och den timman slog omsider. Hans knän sviktade, han dignade maktlös till marken och sjönk samman i en drifva. Och barnet vaknade, gled ur hans famn och blef stående att se på honom med stora spörjande ögon. Han såg tyst in i dem och böjde trött sitt hufvud.

Då kom för andra gången ett ljud sväfvande

genom stillheten — långt bortifrån ur dunklet. Det var bara ett klanglöst sus först, men snart började det tona, som en sång, gnolad djupt i jorden — ej af en mänsklig stämma, utan af en ande i bärget.

De lyssnade, mannen och barnet, och mannen höjde åter sitt hufvud. Och ur suset hörde de ett nytt ljud tränga fram; det upprepades i jämn och lugn takt, det lät som slagen af en puls, droppande med regelbundna mellanrum genom tystnaden, ett och ett.

Men lyssnandet skärpte deras hörsel, och de hörde snart att dropparna föllo två och två; tick tack — tick tack klang det, som pickandet af ett ur, äller som slagen af ett klappande hjärta djupt inne i skymningen.

Gossen kröp intill fadern och tog hans hand. — Kom, far! sade han, med blicken åt det håll, från vilket suset kom.

Men den gamle drog sin hand ur gossens, sjönk ännu djupare samman och såg på honom med ett underligt dunkel i ögonen.

— Nu är det slut, sade han -- orden kommo häftigt och afbrutet, som vilsna och vettskrämda. Hör — det är det stora hjärtat som slår... Evighetens klocka — det stora hjärtat sitter därinne och tickar och tackar —

Han såg bort, blicken gled in i mörkret.

— Den som har hört det stora hjärtat slå, sade

han åter, halfhögt och mera för sig sjäif — den skall somna — för alltid —

Hans röst dog bort, hufvudet sjönk mot bröstet och kroppen föll tungt tillbaka och begrafdes till hälften i snön.

Gossen skrek till — Far! — tog åter hans hand, kramade den, skakade den. Så blef han stående länge tyst och stilla, böjd öfver den hopsjunkna, orörliga kroppen.

Han väcktes af suset — det hade väkst, det brusade i furukronorna, och de pickande slagen ljödo starkare och klangfullare, som om de kommit närmare.

Gossen såg upp. — Far — kom! bad han med gråten i halsen; men intet svar, den gamle låg där lika stum och orörlig. Då släppte han hans hand, gick ett par steg, stannade och såg sig om. Ej en rörelse, ej ett ljud; då vandrade han bort i riktning mot suset och pulsslagen.

De klungo högre och högre, och snart kändes det nästan som om luften började lättna; så glesnade skogen och en ljusning skalf genom skymningen.

Och se, rätt som det var stod han i skogsbrynet, på krönet af en brant sluttning — under sina fötter hade han en djup dalsänka, tallar och björkar klättrade upp och ned för branten, små rännilar störtade utför mellan buskar och grästufvor, och nere i skärningens botten hoppade en bäck i yra slingringar mellan drifvor och stenar.

Det var han, som var den gnolande anden i bärget. Han bildade fall på fall, han klinkade på is och stenar, han sorlade och sang. Och i ett af hans forsande fall satt ett vattenhjul, det rullade runt i brådskande fart, och det dref två små leksakshammare, som slogo och slogo i jämn takt mot ett städ på stranden — tick tack — tick tack! lät det.

Det var evighetens klocka — det stora hjärtat, som bultade och slog.

Gossen sprang utför branten, stannade vid bäcken, stod där som fastvuksen och stirrade på det rullande hjulet och de pickande hamrarna. Hans pulsar klappade i takt med dem, han kände sig yr i hufvudet, som om ett hjul ginge runt därinne också, och kunde bara skratta.

Då kom en röd fjäril flygande genom dalsänkan; pojken sprang efter den, och plötsligt vidgade sig de branta väggarna, han stod i dældens mynning, och framför honom bredde sig en oändlig klarblå himmel öfver ett vidsträckt grönskande land.

Ett land med dungar och ängar, med vita härrgårdar och röda bondstugor, med vägar som möttes och korsade varann, och älfvar som brusade och sjöngo.

Med arbetsmän som körde plog på åkrarna och körde foror på vägarna, med ynglingar och flickor som vandrade vägen fram under skratt och fjolspel.

Och mitt framför hans ögon stod solen.

Bäcken kastade sig hufvudstupa utför sluttningen, ned genom åkrar och björkdungar.

Och pojken gjorde som han. Han lade sig raklång i gräset och rullade kullerbytta utför den sollysta ängen, ned mot bygden.

ANNIKA VIVIKA.

Historier.

5

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

När Annika Vivika kom ut genom porten, stack Annika Vivikas mormor ut sitt gråa hufvud genom det ena af det lika gråa trärucklets två fönster åt gatan och ropade:

— Annika Vivika, kom hit!

Annika Vivika vände sig och gick fram till fönstret.

— Kom ihåg det, din rackarunge, sade då Annika Vivikas mormor med lägre röst, att träffar du Holmberg så nig och var anständig och flina inte utan gör dig till och var fin och vacker, du vet vad det gäller. Hatten på sned förstås, när ska jag få folk af dig, din slyna — så där. Gå din väg nu, och flina inte, jag säger dig det, tänk på fattighuset, och kom ihåg!

Annika Vivika kvittrade till ett tag och flög bort genom gatan.

Men käringen talade vidare för sig själf, medan hon stängde fönstret.

— Han är inte vacker, sade hon, han har inte en vandrars glada gång och har inga sagor att tala om. Men han har ett grönmålat hus och en stor handelsbod och ett kassaskåp, som inte lär vara tomt. Och är det sant, att han kastat ögon på Annika Vivika, och menar han allvar, så kör till. Hon har ett lättsint skratt, jäntan — ett trillande fågelskratt. Det kan komma en vildfågel en vacker dag, en som bara flyger förbi; det kan vara bra att hon får ett bo nu, innan han kommer. Så det inte blir samma gamla historia som med mor och mormor hennes, håhå jaja.

När hon gjort ifrån sig denna suck som slutkläm, satte hon sig åter ned framför knyppeldynan vid fönstret, slog bort alla tankar och lät pinnarna dansa. —

Se, det var så med Annika Vivikas mormor, att också hon hade varit ung en gång i tiden. Då hade det kommit en man vandrande genom dalen, en kringstrykande fjolspelman, han hade vilat ut i småstaden en dag äller två, äller kanske var det ett år, det var inte gott att minnas, sånt faller bort när man blir gammal. Han hade i alla fall dragit sina färde igen, hade nog velat ta henne med sig, men hon kunde ju inte gå ifrån allt det gamla som behöfde henne, gubben och gumman och katten, och syrenerna på gården och kammaren med de små gröna

rutorna. Då gick han ensam, och hon var ensam kvar.

Ett minne lämnade han dock efter sig — ett lif som växte, en planta som sköt i höjden och blef ett grant blomster med tiden.

Hon, Annika Vivikas mormor, började redan åldras, men hon tyckte att hon hade sin ungdom kvar och lefde om sitt lif i det spirande blomlifvet, som lyste och doftade i solen, när den sken in genom de gröna rutorna.

Ja, nog fick hon lefva om sitt lif. Det gick igen, alltsammans, och togs om från början till slut, som ett musikstycke.

Blomsterknoppen skulle just till att slå ut, då kom åter en man dragande genom dalen — den här gången var det en som målade taflor. Också han vilade öfver i småstaden en tid — det var en vacker trakt, med skog och sjö och blåa bärg; staden låg på sjöstranden, bärgen stodo som höga murar runt om och skogen växte allt högre på dem, en gång skulle han kanske nå himlen, då skulle staden ligga gömd därnere i dalen, begrafd och öfvervuxen och instängd så djupt att den aldrig kunde komma ut igen.

Och allt detta, staden och sjön och bärgen, och gumman själf och hennes blomster, gaf sin själ åt honom, och han stoppade den i ränslan och vandrade bort igen.

Ensam han också. Blomman, hon stannade, kunde

inte annat. Hon lefde en tynande vinter och vissnade när våren kom — kunde väl inte håller nu annat.

Men Annika Vivikas mormor hade äfven den här gången ett minne kvar — ett lif som väkste, en fågel som fick sångröst och vingar. Och än en gång tyckte hon, att hon fick sin ungdom tillbaka och lefde om sitt lif på nytt.

Hon tyckte att det bara var en dröm, att hon var en gammal skrumpen käring som satt i en låg kammare med gröna rutor och knypplade och mumlade dan i ända. Det var kanske inte sant; det var kanske hon, som hette Annika Vivika och som nyss med ett trillande skratt hade flugit bort genom gatan och fladdrat ut i lefvande sjungande lifvet.

Se, det var vår i luften, och det var marknad i stan.

Det var ett kvittrande vimmel af svalor och lärkor i skyn och ett skrattande vimmel af ungt folk på gator och torg. Det började skymma på, solen sjönk sakta mot skogen på Västerbackarna; och ju mer hon sjönk, dästo rödare brann hon, och dästo vildare blef det larmande lifvet nere i staden på sjöstranden.

Det var skrål och skrik, det var fulla bönder och skenande hästar. Det var pigor som gingo tio i rad, alla arm i arm, och drängar som dansade solo och tumlade om varann mitt på gatan. Det var

klockjudar och vaxskabinett, och skjutbanor och karuseller, och en sirkus i ett tält med lysande affischer vid ingången, och tjugo positiv som gnällde och tjöto för att öfverrösta varann.

Annika Vivika går och vankar bland stånd och tält, går och gnolar och skrattar för sig själf åt all prakten och musiken. Hon har beundrat alla de brokiga plakaten och taflorna på knutarna, har skrattat sig halft sjuk åt sirkuspajaserna och offrat sin sista tioöring på karusellen; den var ändå det bästa, om man slöt ögonen kunde man med ens tycka, att man seglade fram öfver ett gränslöst, gungande haf.

Nu börjar hon tröttna på oväsendet och skall just till att gå hem, då hon häjdas af att någon ställer sig mitt framför henne och stänger vägen. Hon ser upp, det är herr Holmberg; han ser sig hastigt omkring, och då han ej varsnar några bekanta ansikten och det för rästen skymmer alltmer öfver vimlet, tar han af sig hatten och hälsar.

— God afton, fröken, säger han, hur kan det mås?

Hon fnittrar till åt hans »fröken», så svarar hon kort, tack, bra.

Han fortsätter i en bevekande viskning:

— Har ni inte lust att spatsera en bit — upp till Västerbackarna till eksempel, åjo?

— Nej, jag skall hem, mormor väntar, säger Annika Vivika.

— Å, bara en liten liten bit, ber han. Det är så förtjusande att gå i skogen om kvällen, det är så treffligt att drömma där i tystnaden — i synnerhet om man är två —

Hon drar på munnen, han tyder det som ett gott tecken och sätter sig i gång. Hon går tyst bredvid honom och hör på hans prat, han talar om ditt och datt och allt och ingenting. Så stannar han plötsligt.

— Men får jag inte ge er något — som ett litet souvenir — en karamell äller en brosch äller säg själf?

I detsamma möta de en gubbe med en hel klase små ballonger på ett snöre.

— Jo, ge mig en sån där, säger hon och sneglar smilande på honom — men röd ska han vara!

— En ballong, säger han förvånad, en barnleksak, ånej?

— Ja, då vill jag ingenting ha, svarar hon allvarligt. Och han köper en röd ballong och räcker henne snöret med en bugning och ett tvunget leende.

Så gå de vidare genom gatorna; staden slutar och skogen tar vid. De vandra uppför stigen som slingrar smal mellan stammarna upp mot höjden — hon före och han tätt efter. Det är skumt och stilla under kronornas valf, det hörs endast ett doft brus nedifrån staden, som från en fors i en djup dal, och då och då glimtar ett gullstänk från solnedgången fram genom grönskan långt borta.

Hon hör honom flåsa bakom henne, och så hör hon hans röst.

— Annika Vivika, säger han, det låter konstigt. Varför heter ni så?

— Därför att det passar mig, svarar hon. Jag tycker för rästen det låter vackert.

— Ja, det låter mycket vackert, instämmer han. Och med sänkt röst: Får jag kalla er Annika Vivika?

— Var så god, svarar hon.

Samtalet stannar åter. Hon går och leker med ballongen, han går och grubblar. Nu måste det fram, ett bättre tillfälle kan han ej önska sig. Men hur? Det måste vara något vackert, något poetiskt — något om skogen, om kvällens tystnad och ensamhet och längtan och vemod — och så om solen förstås. Om hon bara begriper sånt där? Åjo — målaren, hennes far, lämnade ju några poesiböcker efter sig, och hon lär kunna dem utantill, sägs det. När hon således förstått — skall hon då le och falla honom om halsen och släppa ballongen i förtjusningen? Tro ligen. Måtte hon bara inte glömma att släppa ballongen; den retar honom smått, den passar inte in i taflan. Han får i värsta fall ta den ifrån henne, hon skall nog ej märka det; hon skall gråta och tala om sin fattigdom, och han skall trösta henne och bjuda henne alla sina skatter, sitt nymålade hus, sin handelsbod och alltihop. Då skall det bli skönt att höra henne skratta igen och höra henne säga —

— Härr Holmberg, tycker ni om ölsoppa?

Hon har vänt sig om och stannat, orden komma susande rätt i ansiktet på honom. Han vet knappt om det är skämt eller allvar; hon säger dem utan att ändra en min, med blicken lugnt i hans. Han står tyst i häpen ovisshet.

Då släpper hon löst sitt trillande galna skratt, svänger ballongen i en häftig båge öfver hufvudet och rusar i väg i vilt språng uppför branten. Hon har en ljus sommarklänning, den fladdrar och flyger omkring henne, hon skulle kunna vara en älfva eller ett skogsrå, där hon sväfvar bort genom skymningen.

Han står orörlig och ser efter henne; han känner sig osäker, nästan vimmelkantig, han tycker att det där skrattet ännu ligger kvar och gungar i luften mellan kronorna. Men han samlar sig åter, stöter sin knöliga järnekskäpp med silfverbeslag hårt i marken och går vidare.

När han klifver upp på toppen af Västerbackarna, ligger hon där på rygg i lingonriset med armarna under nacken. Hon plirar mot honom, och nu ligger hela skrattet i ögonen på henne, han både hör och ser det. Men sablar, vad hon är vacker! De friskröda kinderna, den bara halsen, brun och fyllig, den unga, fasta barmen som flämtar efter springandet, och midjan och höfterna! Blodet rusar honom åt hufvudet, han känner ett begär att kasta sig öfver henne och kväfva henne i ett kramande famntag och kyssa varje

tum af hennes kropp — då sätter hon sig till hälften upp, stöder sig på armbågen och ser på honom med spelande ögon.

— Har ni en papperslapp och en pänna, frågar hon. Han rifver ett blad ur plånboken och ger henne; hon skrifer långsamt, med stora präntade bokstäfver, sitt namn på lappen — Annika Vivika — knyter fast den vid ballongens snöre, släpper den, sätter sig upp med händerna knäppta öfver knäna och ser på, hur den röda kulan stiger mot rymden.

Varpå hon talar, entonigt och utan att se på honom.

— Flyg östan, flyg västan, flyg långt långt bort, säger hon. Ser ni, därute på solsidan ligger ett blått land, ljust och vidsträckt och öfversållat af blåa och vita blommor. Där bo människor två och två under den klara himmelen i vita hus med höga blåa tak — allt är blått och vitt i det landet. Men bland dem går en ensam man, han ler inte och han har ej något hus, varken ett vitt äller ett grönmålat — men han har en dansande gång och ett par djupa ögon, när han ser mot öster —

Hon tystnar, och de följa bägge med blickarna ballongen. Den har sänkt sig och sväfvar öfver skogen i jämnhöjd med Västerbackarna, den är som en grann röd fågel mot solnedgångens guldgrund. Och den blir småningom mindre och mindre, medan hon fortsätter att tala och han att lyssna som i en

dröm. Han förstår ej ett ord, det är som ett främmande språk, äller som en dåres tomma pladder; men hennes stämma nästan söfver honom och tvingar honom att lyssna.

— Och en dag om våren står han åter och ser mot öster, säger hon, och då ser han en röd fågel nalkas ur soluppgångens gyllene skyar. Han står i väntan, och snart ser han att det ej är någon fågel, utan en flygande röd boll; mitt framför hans fötter sjunker den till marken — det är en papperslapp fastbunden vid snöret, han tar upp den och läser. Annika Vivika, säger han halfhögt och undrande; de orden har han aldrig hört förr, det språket som har sådana ljud känner han ej. Annika Vivika, upprepar han högre — det måste vara ett namn, namnet på en kvinna. Var blommar det landet, som har sådana namn på sina kvinnor? Och som har sådana kvinnor — ty det måste vara ett strålande fagert väsen som kallas så. Annika Vivika, Annika Vivika! sjunger det för honom, dag och natt, inom honom och runt omkring honom, luften och blommorna och hela det blå landet sjunga det för honom. Och så en dag säger han farväl åt de vita husen och vandrar bort — går mot öster, med papperslappen gömd i den fickan som ligger närmast hjärtat, och med fötterna trampande i takt till en sång — den har bara två ord som klinga om och om igen, Annika Vivika, Annika Vivika! Det blir en lång vandring,

öfver land och haf, genom öknar och stora skogar.
Men en gång — —

Hon tystnar åter och springer upp. Se! ropar hon till och pekar mot väster. Ballongen syns som en liten mörk punkt längst bort öfver den blåaste bärgåsen, där är endast en smal lysande strimma kvar af solnedgången mellan gråa skyar, och in i den strimman sväfvar den mörka punkten, smälter och är borta.

I detsamma sluta sig skyarna öfver guldstrimman, och det är natt.

De stå tysta, liksom förlamade. Så ropar hon åter till — men en gång, en gång! — med hög, sjungande röst — sträcker häftigt armarna mot skyn, lutar sig bakåt, som om hon ville famna natten och rymden och allt, och ilar med ens utför branten, ned genom skogen.

Han står åter orörlig kvar och ser efter henne. Hon skulle kunna vara ett vitt spöke, där hon skymtar och försvinner i mörkret.

Han vankar långsamt efter. Han kan ej reda tankarna, känner sig närvös och misslynt, med henne och med sig själf och med allt.

Den friska nattluften gör honom emellertid snart vaken och lugn igen. Det är nog bäst som det är, tänker han. Hon som husmor — med alla de där underligheterna i skallen? Nej tack. Men en vacker

skalle är det i alla fall, och en grann kropp. Det skulle kanske inte ha varit så tokigt ändå —

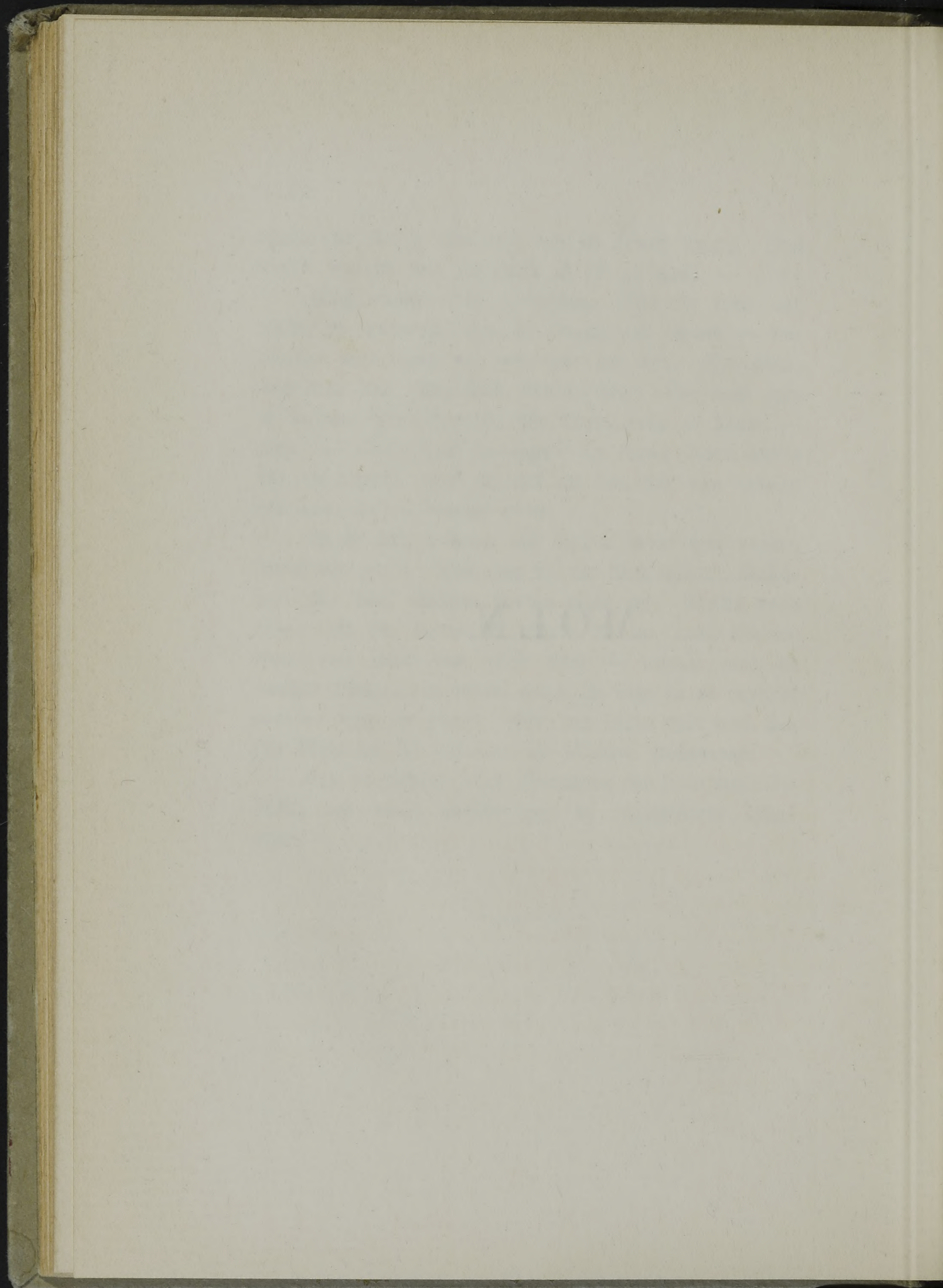
Han vandrar in i staden. Där är tomt och stilla på gatorna, det är lugnt och skönt — här känner man igen sig och har det bra. Fy satan, vad man kan vara dum, tänker han. Om man också kunnat blåsa bort de där fantasierna ur henne — men vad skulle folk ha sagt? En fattig jänta, oäkta till på köpet. Gud ske lof att han fick upp ögonen och kom lös ur hennes garn.

Så är han hemma, där ligger hans egen vackra nymålade gård. Men nog är det litet ensamt, tänker han när han stänger porten efter sig. Skulle vara skönt att ha henne nu, bara för en natt förstås. Fan, vad man kan vara dum — ensam med en vacker flicka i en mörk skog och inte ta så mycket som en kyss en gång! Bäst att hålla tyst med den här historien för att inte bli alldeles utskrattad.

Och så kryper härr Holmberg ned i sin ungmansbädd, och snart soffer han de rättfärdiges djupa sömn.

M O L N .

I.

Det var en kväll om högsommaren, solen skulle just till att gå ned, han närmade sig alltmer grann-
topparna på Älfhöjden, som ligger västan om dalen. Skogarna stodo tysta och väntade på sömnen, sjöarna lågo spegelblanka, och långt nere i dalen ringde vällingklockan vid Löfnäs genom den klara stillheten.

Himlen var varm och djupblå som det blåaste haf. Här och där lågo vita moln och drömde; det var fina ljusa sommarskyar, det var de yngsta och skönaste molnjungfrurna som voro ute och svärmade i den milda kvällsluften. Somliga sväfvade fram som älfvor, vilande på vita vingar högt uppe under valfvet; andra summo djupare, tätt öfver bergen, flöto fram orörliga och läto sig bäras af de varma luftvågorna, med slutna ögon och utsträckta, halfdomnade lemmar. Och alla hade de nytvättade vita sommarklänningar, utan en fläck äller skuggning, mjuka och lätta som bomull och halft genomskinliga. Vackra namn hade

de också; de två yngsta och vitaste hette Liljelin och Silkesinn, och Vinge vill och Flingafin och Vindevin hette deras systrar.

Vid det att då jungfru Liljelin ett ögonblick skådade bort mot väster, såg hon hurusom solen redan sjunkit så djupt, att den högsta grantoppen på Älfhöjden sköt upp framför hans strålande anlete. Runt omkring lyste rymden med bländande gullglans, och bärget därnedanför var höljt i en tunn slöja af doftande röd luft.

Jungfru Liljelin sänkte sig på vingarna och sväfvade sakta mot väster. Hon gnolade tyst för sig själf, och då hon flög förbi Silkesinn, ropade hon — äller rättare sjöng, ty allt molnjungfrurnas tal är sång och deras röst är såsom en spelande äolsharpa. Och så här sjöng hon:

Silkesinn, kom, Silkesinn, kom!
 Tiden är kort,
 solen går bort —
 du syster vit,
 vi flyga väl dit
 och vinka farväl och vifta godnatt
 åt solen!

Så sväfvade hon vidare med snabba vingslag.

Men Silkesinn sjöng sången för Vinge vill och Vinge vill för Vindevin, och så snart de sjungit flögo de bort, och snart voro de alla stadda på flykt mot väster från alla rymdens hörn.

När de kommit fram, togo de i ring och ställde sig runt omkring solen. Och solen han såg på dem och log, medan han sakta sjönk bakom bärget. Då började molnjungfrurna dansa; de dansade för solen för att han skulle stanna kvar — de vaggade sina smidiga kroppar med mjuka böjningar fram och tillbaka, deras lätta vingar slog långsamt takten och deras bölmjuka klänningar fladdrade.

Solen skiftade färg vid den synen; han blef röd som blod, han skalf af tjusning och trånad, han blef som ett stort hjärta som brann och flammade. Då rodnade också alla molnjungfrurna; blodet strömmade fram under deras fina hy, barmarna häfde sig och det kom eld i deras ögon; till och med de vita klänningarna skiftade i djupaste rött, och fjädrarna i deras vingar skimrade som skärt siden.

Men solen sjönk, nu syntes han endast till hälften ofvan bärget. Molnjungfrurna upphörde att dansa, lade sig åter stilla i den brinnande rymden och sågo tankfullt ned mot solen. De lågo så en stund; därpå reste de sig en efter en, höjde sina sköna anleten mot det blåa valfvet, som småningom bleknade, och sträckte sina smala vita armar mot höjden, som i en ropande bön och en lidelsefull längtan.

Men solen sjönk — nu försvann han helt och hållet bakom bärget; den sista röda glimten slocknade, rymdens glans mattades, och därunder låg bärget mörkt och tungt.

Molnens jungfrur höjde sig åter på sina lätta vingar, skingrades åter och sväfvade bort genom den vitblå, skymmande luften. Deras kinder hade bleknat, deras klänningar voro vita som förut, och på vilande vingar gled de fram med slutna ögon och halfdomnade lemmar genom den klara, susande sommarnatten.

II.

Det ligger en ö i hafvet, en stor grå klippa i det blåa hafvet.

På den stranden af ön, som vettar inåt fastlandet, ligger i lä och lugn under klipporna en liten stad, med röda hus och villor bäddade bland lummiga löfkronor och gröna busksnår. Dit komma människorna om sommaren för att vila sig eller förströ sig, och för att bada själ och kropp friska i det salta vattnet och i hafvets starka vindar.

Högt öfver staden, på öns högsta klint, satt en kväll en ensam man och såg på solnedgången. Det var tyst öfver jorden, öfver det blekblåa hafvet och öfver alla gråa skär; det var en tystnad för en ensam man att sitta och tänka i. Och det var en solnedgång för en ensam människa att sitta och längta vid.

Det stod en vägg af mörka gråblåa moln i väster, den vilade på klipporna vid synranden, och mitt ibland skyarna låg solens klot tätt öfver vattnet, väldigt

och rött som koppar. Och öfver det lugna hafvet gick en bred guldstrimma från ön rakt fram till solen.

Det kunde vara moln och skyar — men det kunde också vara ett gammalt slott som låg där i fjärran, långt bort öfver hafvet. Det hade tjocka fasta väggar af mörk marmor med hål och gluggar här och där, genom dem såg man en glimt af allt det sken som fyllde de höga salarna. Dess tinnar lyste som om de varit gullbeslagna, och mellan de höga glimmande tornspirorna sväfvade underliga fåglar fram och åter på gungande vingar, vilka skimrade och blänkte.

Men det grannaste var slottsporten, och den bildades af själfva solskifvan. Hon hade sjunkit till hälften i hafvet, och den öfra halfvan välfde sig hög och rund framför molnväggen; den var en skinande röd kopparport, stängd och ogenomtränglig. Och ljustrimman öfver vattnet var en strömfåra af smält guld genom det mörka hafvet, den började vid östranden under den ensamme mannens fötter och förde snörrätt fram till solens port.

Och mannen såg och såg, och en dröm sänkte sig stilla öfver honom.

Därinne i molnslottet fans allt det, som människor längta och trå efter, när nuet synes dem tomt och minnet ofruktbart. Därinne klang i en hög och ljusfyllt sal all den mäktiga, fulltoniga sång, som en ung människa stundom hör brusa genom sin själ, men som

ej alla luftens toner äller alla jordens ord räcka till att tolka. Där låg i en omätlig pelarsal med röda tallstammar till pelare och gröna kronor till valf allt det stora, vilande lyckans lugn, som en jordvarelse anar och åtrår, men ännu aldrig varit fullväkst och stark nog att känna. Där lågo, i ett källarvalf under solens port, de skatter gömda vilka skulle göra alla slafvar fria och alla trasor hela, om de ströddes ut med vinden och fölle i rätta händer; där växte på bärgen de drufvor, vilka skulle ge män och kvinnor saligheten utan rus och göra lifvet till en fästmåltid utan annandag. Och i en tyst tornkammare med sol genom fönstren och utsikt öfver blåa vidder brann i en öppen spis den flammande röda brasa, som är på väg att slockna i människornas hem — den, som en ensam människa aldrig kan tända.

Den brann därborta för honom — det väntade honom därbortom hafvet, allt som lyser och värmer, allt som gör en fattigman rik och kommer en ensam långtare att glömma sin ensamhet, han hade endast att gå dit och hämta det.

Han sänkte blicken. Den breda gullstrimman sträckte sig under hans fötter, han kunde komma ned till den med några hopp utför klipporna. Runt kring ön lågo segelbåtar ute på hafvet, orörliga, liksom fastgjutna i det silfverblanka vattnet; en af dem låg mitt i guldfloren, en svart siluett mot den lysande

bakgrunden. Den skulle kanske kunna bära honom öfver djupen, han såg att den ville dit bort, mot väster; men där var ingen vind, den låg maktlös med slappa segel.

Och hunne han också fram, skulle slottets murar resa sig framför honom fasta och oöfverstigliga; och klappade han också på solens port — den var stängd med tusen reglar, och han hade ingen nyckel. —

Bäst han så satt där och tänkte och stirrade ut öfver hafvet, hörde han ett sus af vingar närma sig nerifrån stranden, där staden låg. Det var ett par måsar, de sköto mot höjden i snabba kast och bågar.

Kort därefter hördes steg från samma håll; de ilade uppför branten och hoppade nästan i danstakt på klipporna.

Det var två unga människor, en man och en kvinna. De gingo hand i hand, pratande och skrattande; de klättrade upp på toppen och ställde sig där, ett stycke ifrån honom.

Han fick ett milt hat till dem, de stulo ensamheten och tystnaden från honom; han kände sig bitter till mods och ämnade gå sin väg. Men han satt kvar, det var något som liksom drog honom till dem, och han kunde ej låta bli att snegla på dem då och då.

De sågo honom ej — de sågo endast solnedgången; de stodo där i tyst skådan, tätt intill varann.

Det var åter stilla runt omkring, öfver det blåa hafvet och de gråa klipporna. Båtarna lågo orörliga

ute på vattnet, allt var stelnat stilla — endast de tvänne måsarna kretsade kring klinten, högt uppe i den bleka luften.

Då tyckte han, att en svag vind krusade vattenytan och att båten i gullstrimman sakta gled in till stranden. Så tyckte han, att de två klättrade ned för klippstupet, vände sig om och nickade mot honom och stego ombord.

Båten lade ut igen och seglade bort i den skvalpande gullfloden, bort mot väster. Solen sjönk långsamt; skymningens gråa dimma svepte fram öfver vattenfälten — han skönjde genom henne de två fåglarna, hur de sväfvade som ljusa andar öfver djupen — bort mot molnens slott.

Och han tyckte, att solens port öppnade sig — båten gled lugnt in i det flammande valfvet — porten slöt sig åter, molnens slott sjönk i hafvet, och nattens mörker föll mjukt öfver haf och land.

III.

Sen kväll.

Jorden ligger mörk, och himlen är skymd af en böljande tjock, blågrå molnridå.

Men den är ej fullkomligt nedsläppt; längst i väster lyser en bred strimma af rymden fram, som en nymålad ljusgrön vägg, belyst underifrån af en osynlig, bländande stark lampa, vilken döljes bakom skogens svarta, naggade ramp.

Och mot denna ljusa vägg drager ett skuggspel af röda och gyllne skyar förbi i susande vild fart.

Det är luftens andar i röda mantlar, de rida i kapp på hingstar i gullsydda sadeltäcken och schabrak, de jaga varann på lek öfver rymdens gröna fält. Det sprutar eld ur hästarnas näsborrar, det flyger gnistor från deras silfverskodda hofvar och bloddroppar från deras sporrade sidor, deras svansar af gulltagel skjuta som kometer efter dem, och ryttarnas röda kappor svälla som segel och vältra sig som lysande fanor i stark blåst.

På vägen i dalen går en yngling; han har svarta kläder, dem har han fått af sin fader, och han tycks inte trifvas riktigt bra i dem.

Ryttarskaran susar förbi långt framför honom, häst efter häst. Det är mäst ungt folk, granna karar och ståtliga kvinnor. Det är kararna som jaga kvinnorna, hej vad det går!

Han stannar först och ser på den vilda jakten, så börjar han springa mot väster. Måtte jag bara hinna fram innan de dragit bort, tänker han och sträfvar flåsande uppför sluttningen. Han ser bland de andra ett par vilda hingstar som ha kastat af sina ryttare och löpa fria; en af dem skulle passa mig, tänker han.

Men skarorna börja glesna. De komma en och en, med allt större mellanrum och allt saktare lopp. Nu skumpa de sista förbi i trött och tung traf.

Nej, där kommer ännu en — det är en pojke på en bångstyrig fåle, han har svårt att tygla den och har blifvit efter. De tumla om varann, ryttare och häst — nu rulla de ned bakom skogsrampen — nu dyka de upp igen och susa bort i karriär öfver rymdens fält.

Men ryttarens röda kappa slets sönder på skogs-kantens spetsiga toppar, och en grann trasa sitter kvar och fladdrar som en flagga på den högsta granens spira.

Den svartklädde ynglingen ilar upp på klinten, klättrar upp i granen, rycker till sig den granna

trasan och sveper den omkring sig. Den är varm och skön.

När han kommit ner till bygden igen, går han direkt till sin faders skräddare och ber honom göra en kappa af tygbiten.

— Prat, säger skräddaren — af den där trasan, aldrig i lifvet. Det är för usel kvalité, och för rästen brukas varken tyget äller färgen numera. Det skall vara svart, och det skall vara ordentlig ylleväf — tjock svart fåfull, förstår ni, inte sånt där skräp. Ett sådant brott vill jag inte ha på mitt samvete, säger han.

— Nå, jag får väl sy min kappa själf då, säger ynglingen och går sin väg, och skräddaren ser efter honom och runkar sitt gråa hufvud.

Nu är i alla fall kappan färdig, han går omkring i den på vägarna och trifs bättre i den än han någonsin gjort i den finaste frackkostym, fast folk glor och flinar och kallar den en pajasdräkt.

STJÄRN-SAGOR.

ROYAL CANADIAN MOUNTED POLICE

Rolf Sund, kallad Gånge-Rolf, var en man som vandrat vida i världen, som sett många haf storma och många länder blomma under solen.

Han talade gärna om sina rön och upplevelser, när vi i skymningen samlades omkring brasan, de gamla hopsjunkna i mjuka länstolar, de unga utsträckta på golfvets älghudar och björnskinns mattor.

Sålunda berättade han en kväll om ett aflägset och föga känt folk, vilket han ett par gånger besökt. Det bebodde ett högländ långt i norr; högt på bärg-platåer och fjälltoppar hade det byggt sina blockhus och rödmålade trätämpel, tätt under himmelen, de högsta till och med ofvan molnen, med utsikt öfver öde vidder och böljande svartgröna haf af skog.

Det var väl detta, som gjort folket till ett slags stjärndyrkare och gifvit dem en säregen syn på vad som är stort och vad som är litet i världen.

En syn, vilken tog sig uttryck i sagor och bilder, dem en af deras präster plögade förtälja och

måla för honom, Gånge-Rolf, i tysta, stjärnklara nätter.

Så stodo vi ofta, berättade Rolf, på den väldiga stentrappan till templet och samtalade med låga röster, skådande upp emot den gnistrande rymden och ut öfver högslätterna — gårdarna lågo kringströdda en här en där, mörka och stilla, och öfverallt satt folket ute på trapporna och såg mot höjden.

— Vad är världen? kunde då prästen säga — vad är all rymden? Kanske ett ihåligt knappnålshufvud i vilkets inre jordar och planeter virfla som molekyler i ständig skälfning, i evig likformig ringdans. Och nålen, till vilken detta blåglänsande hufvud hör, kanske sitter han instucken i en vit mantel, fasthållande en doftlös blomma — en blekröd eternell. Jag längtar att se mannen, kring vilkens sköna lemmar denna mantel svallar!

Var stjärnhimlen skydd af moln, sutto vi inne i templet, framför en vidöppen järnugn, lyssnande till den flammande stockvedsbrasans sus, stirrande på lågornas vilda röda lek. Tigande sutto vi så, till dess elden brann ned och den sista flämtande lågan dignade och slocknade.

Då sågo vi högre upp i rökfånget, på den sotiga järnväggen, tusentals små gnistor sitta i fantastiskt tecknade mönster. De liknade glimmande röda pärlor, ordnade i figurer vilka varje ögonblick väkslade och ändrade gestalt som bitarna i ett kaleidoskop. Äller

de liknade små eldflugor, vilka kröpo hit och dit i sotet, samlade sig i täta hopar och åter skingrade sig, för att bilda nya hopar äller för att försvinna i det tjocka sotet.

— Mäst synas de mig dock likna stjärnor, sade prästen med sin djupa, dämpade röst — stjärnor vilka blinka röda mot väggens svarta himmel; vilka det ena ögonblicket dragas till varann och bilda rika konstellationer och myllrande världssystem, det andra åter stötas från varann, för att irra kring som kometer i rymden, fylld af mörkrets sotpartiklar, dragas in i andra världssystem äller slockna och lösas upp och spridas själfva som sotstofv i rymden.

Det blef tyst en kort stund. Så fortsatte prästen tankfullt.

— Äro de bebodda, dessa gnistvärldar, sade han — af levande och kanske tänkande väsen? Är det så — då är jag deras gud; jag, i vars röda tämpel deras svarta himmel sitter som en järnplatta i en ugn — jag, som tänt den stora elden, från vilken alla deras världar få sin värme och glans, som i tysta nätter sitter och betraktar hur dessa världar glimma till en sekund och så bli borta — och som är för storväkst i förhållande till gnistornas bebyggare för att de skola kunna se mig äller jag dem.

Vi veta intet om varann. Men vi ana mycket, sade prästen, tystnade och försjönk i tankar.

Han kunde vara vid skämtlynne ibland, prästen. Så berättade han en gång om en yngling från Det Okända Landet — det som ligger bortom världsaltets yttersta gräns — vilken var ute och dref i rymden en vinternatt.

Han roade sig med att göra några smärre förändringar i världssystemet, tämligen oskyldiga tyckte han själf. Han löste Hunden ur dennes gyllene koppel och tussade honom på Haren, så att de ilade bort i klingande dref öfver rymdens blåa fält. Han sprang efter dem, fick tag i Capella, en glad flicka som bodde vid Vintergatan, och dansade en virfvelvild polska med henne mitt på gatan. Han spände Enhörningen och Giraffen för Karlavagnen, gaf dem ett rapp var och såg dem försvinna i sken bakom ett svart moln. Han stack in Pilen i Berenices hår, hängde Sju-stjärnorna på den sofvande Herkules bröst och lade Tvillingarna i knät på Andromeda, vilken äfven sof tungt, hopsjunken på en vit sky.

Han skrattade för sig själf, såg på sitt värk och fann det ganska gott. Så steg han upp på rägnbågen för att få en bättre öfverblick öfver skådespelet; men bäst han gick där och balanserade vacklade han, förlorade jämvikten och föll —

När han vaknade upp efter det hissande fallet, låg han på ett högt bärg på jorden. Han såg sig omkring, och slutligen upptäckte han en hop små varelser, vilka krälade och myllrade på marken kring

bärgets fot. Han beslöt att stiga ned och göra sig närmare bekant med dem.

När han då gick utför branten, mötte han en af dem, en liten man med krokig gestalt och skinande kal hjässa. De stannade och sågo på varann — så sjönk den lille mannen ihop med ansiktet mot marken, men då ynglingen endast stod still och skrattade, reste han sig igen och började öfverhopa honom med frågor, var han kom ifrån, vem han var, vad han kom för att säga dem därnere i dalen, och mycket annat.

Å, han hade bara ramlat ned hit af en slump, sade ynglingen, och han ville passa på tillfället att se sig om, eftersom han nu en gång var här.

Den andre stirrade storögt på honom, men småningom rätade han på kroppen och fick en säker och öfverlägsen min.

— Hm, såå, sade han. Men vill ni ha någon framgång och glädje i våra bygder, då bör ni ikläda er vår skepnad och bli som en af oss. Tro mina ord, och lägg dem på minnet; det är ett råd af en gammal man!

Så nickade han och vandrade vidare uppför bärget.

Och ynglingen från Det Okända Landet följde hans råd. Han gjorde sig liten, klädde sig i byksor och klippte sitt rika, strålblonda hår kort och stubbigt. Han lefde människornas lif, gick i kyrkan var söndag och åt ärter och fläsk var torsdag. Det bar emot i

början, han slogs och rasade allt som oftast, och ansågs än som en skurk, än som en galning, men alltid som en dålig människa, vilket han ju också var.

Men han stadgade sig med tiden, han vande sig att trifvas i byksorna och att sofva gott i kyrkan, och till slut vart han en stor man på jorden, ärad, mäktig och rik.

Då var det ingen som misstänkte att han en gång dansat polska på Vintergatan, och själf hade han för längesedan glömt den dansen.

Det var starkt snöfall en kväll, vi stodo i tämpeldörren och beskådade de stora vita flingornas tysta dans.

Och prästen drog åter fram en af sina sagor. Den handlade först om de rymdens väldige, vilka äro födda under Skyttens tecken — mörka jägare och stora dödare allesamman. Hösten är deras årstid; var stormande becksvart natt äro de ute på ströftåg, det är deras skott man hör mullra i molnen, det är blikstarna från deras muskedundrar man ser flamma långt bort bland de svarta skyarna. Rika äro också deras sälla jaktmarker på villebråd; där finnas Björnar och Lejon, där fins Hare och Lo och Räf och Örn.

Sagan talade vidare om de milda väsen, vilka ha sitt hem i Svanens strålande stjärnbild. En lysande skara — de äro insvepta i mjuka slöjor af olika färg, en gul som gullgult siden, en högblå, en klargrön

som vinterhimlen öfver en solnedgång. Och alla ha de vingar vita som snö och mjuka som en ung flickbarm, och alla älska de att flyga omkring tillsammans bland stjärnorna och simma af och an i rymdens ljusmättade haf.

Nu är det en natt på senhösten, sade prästen, Skyttens söner jaga i sina blåa skogar. Mörka och tysta skrida de fram på de vita vägarna, äller stå de orörliga på pass i gläntor och korsvägar.

Då hör en af dem plötsligt ett sus högt öfver sitt hufvud, ett sus som af tusen vingar. Han lyss och späjar uppåt, så pojar han, hans röst tränger till alla rymdens hörn, och från alla håll komma de andra jägarna ilande med spända hanar.

Och alla lyssna de och späja uppåt; och däruppe drager liksom ett brinnande moln fram under stjärnorna, men det är intet moln, det är Svanandarna; de sväfva sakta hit och dit på utbredda vingar och bada sina glänsande kroppar i röda och gyllene solars sken.

Nu närmar sig flocken; nu sväfvar den mitt öfver platsen där Skyttens söner stå i en svart klunga; då höja dessa samtidigt och ljudlöst sina bössor och lägga an. En brakande åska rullar genom rymden — några af Svanandarna försvinna blikstsnavt bland solarna i höjden, men de öfriga falla tungt till de mörka jägarnas fötter.

Då skratta Skyttens söner, stoppa de döda fåglarna

i sina jaktväskor och vandra hem till sina dunkelblåa slott.

Skyttens söner hafva många slafvinnor, de ta hand om fåglarna, rycka af dem vingarna och plocka dem. Af slöjorna sy de nya bolstervar och kuddar — de äro granna, sidengula, blodröda, isgröna — till Skyttens söners sängar och soffor, och de stoppa kuddarna med vingarnas vita fjädrar och dun.

Om vintern bära slafvinnorna stundom ut dessa kuddar och madrasser för att vädra och skaka dem. Då virfla fina vita flingor i luften; det är dun från Svanandarnas vingar, vilka falla ur molnens bolster och lägga sig som ett tjockt och mjukt täcke öfver den nakna jorden.

En annan natt, själfva julnatten.

Rymden välfde vida sina fält, rikt beströdda med stjärnornas blommor. Öfver dem gick Vintergatan bred och gnistrande vit, en högvälfd bro, vars ena ända steg upp ur ett flammande norrsken och vars andra sjönk i en djup svart skog längst bort i söder.

Prästen stod på tämpeltrappan, hög och tyst, och framför honom på den öppna högslätten hade allt folket samlat sig för att fira midvinterns fäst och lyssna till den heliga nattens tystnad.

De väntade stilla att deras präst skulle tala, och han talade och sade:

— Människor, sade han, I sen mot höjden. I sen

i norr ett stort slott med spetsiga tinnar och torn, de där skjuta likt vita flammor mot skyn, I kallen det slottet Norrskenet, men det är Himmelen. I sen i söder en mörk skog, den står stängd och svart och död, och det är ingen skog, ty det är Helvetet.

Men sen I de ljusa skyarna som komma glidande längs Vintergatan, stigande ur Norrskensslottet, ilande fram på den vita vägen i ung glädje?

Det är inga skyar, det är de saliga som ha en lustfärd i julnatten, en klingande julskjuts genom rymden. I Norrskensporten står Gud Fader och ser efter dem, nickande och leende; I sen honom ej för skenet, I sen endast hans andedräkts doftande blåa moln och hans väldiga fingrar, vilka vinka uppåt rymden.

Och bort fara de saliga, glidande öfver Vintergatans snö. Det är ej skyar I sen, det är deras slädnät och deras ljusa pälsbrämde mantlar. Det är ej kölden som smäller i knutarna och kommer sjöarnas is att braka — det är deras piskor som smälla.

Och lyssnen — hören I ej sjungande toner genom tystnaden och en klingande klar musik? Det är de saligas unga röster som ropa och sjunga glada visor, det är deras bjällror och skaller som spela.

Så närma de sig den svarta skogen i söder. Där står Mörkrets Furste i porten med rynkad panna och en trött blick i ögonen, bugar stelt och hälsar dem välkomna.

Och de stiga in, och de vandra omkring i under-

jordens salar, låga och mörka och kalla som källarvalf, lysa upp dem med sina strålande ögon och tända ljus i de svarta granarna, mellan vilka de osaliga vandra i tyst grubbel.

Där är lif och ljus, där är spel och sång. De saliga sjunga, de osaliga gnola med så gott de kunna. Till slut tar varje salig en osalig om lifvet, och dansen går.

I ett hörn står Mörkrets Furste och ser på, ännu med rynkad panna och med ett matt leende; men han vaggar omedvetet hufvudet i dansens lugna, glada takt.

Och natten går, och de saliga vända hem mot Norrskensslottet igen genom den ljusnande vinterrymden.

Människor, sade prästen, och hans röst sänktes — det är jul. Spriden ljus och sång och glad musik, I som sådant hafven att sprida!

— — — — —
Jag mins ännu en natt, den grannaste af alla. En nyårsnatt, och därtill en stjärnfallsnatt, det rägnade gnistor i täta hopar öfver hela himlavalvet.

Vi stodo, prästen och jag, på tämpeltaket, åsågo det härliga sagspelet och väntade på tofslaget.

— Nu äro Skyttens söner ute på jakt, sade jag, erinrande mig historien om dessa jägare och om Svanandarna.

— Det är möjligt, sade prästen, vilken var i

sin högtidligt uppsluppna sinnesstämning — men vi ha också en annan sägen om fallande stjärnor — äller rättare åtskilliga andra sägner.

En af dem förtäljer om trätton troll, vilka en klar natt vandra genom Urbärgets hundramila skogar. De äro af jättesläkt, de högsta tallarna nå dem endast till hakan; de bära bågar och pilar, och de prata och skratta, medan de med långa steg klifva uppför branten, bullrande skratt vilka genljuda i bergen och rulla ned i dalarna som en dof storm.

När de komma upp på Urbärgets högsta topp, stanna de och se sig omkring. Jorden ligger djupt under dem, rymden välfver sig omkring dem klar och stjärnsållad.

— Grant skjutväder i kväll, säger så en af jättarna och lägger pilen på bågsträngen.

— Grant, grant, mumla alla de andra och skratta.

Så siktar den, som först talat, rakt upp i rymden, och skjuter af. Pilen flyger susande uppåt och försvinner; alla stå tysta och vänta med gapande ögon och munnar, och plötsligt lossnar en stjärna högt däruppe, faller snabbt och slocknar i det blåa mörkret.

Det går åter ett mummel genom jättehopen, de kasta sina lurfviga björnskinnsmössor i ansiktet på varann, och en mullrande skrattsalfva rullar ånyo ned öfver skogarna.

Därpå siktar ännu en, pilen viner och en ny stjärna faller.

Och så är målskjutningen i full gång. De skjuta alla om varann, ett rägn af pilar strömmar väsande åt alla håll, och ett gullrägn af stjärnor faller oafbrutet öfver de mörka vidderna.

Och nere i dalarna stå människorna i öppna fönster och dörrar och förundra sig öfver de vimlande stjärnfallen. —

Prästen teg ett ögonblick.

— Vi ha också en annan tolkning, sade han därpå leende — en barnsaga. Enligt den är rymden en park, full af väldiga äppelträd, och varje träd är ett solsystem och deras grenar äro fulla af röda och gullgula frukter, dem vi på grund af afståndet endast se som små lysande punkter i de mörka löfmassorna.

Några af dessa frukter äro bara surkart ännu, gröna och stenhårda. Andra äro öfvermogna och skrumpna, då och då faller en af dem tyst från grenen och försvinner nere i djupet. Jordäpplet hänger där också bland de andra och dinglar och rullas runt af oändlighetens svala vindpustar; det glänser gult och rött och ser friskt och vackert ut.

Men en gång i tidens skymmande afton skola några ynglingar från Det Okända Landet komma smygande genom parken. De skola försiktigt se sig

omkring, och därpå snabbt klättra upp var och en i sitt gamla knotiga äppelträd.

De skola plocka alla de dinglande frukterna från grenarna; de skola stoppa fickorna fulla med de mogna och friska, men med de andra, de omogna äller redan ruttna, skola de bombardera varann från träd till träd — det blir ett rägn af fallande stjärnsvärmar, vartill ännu aldrig maken skådats.

Slutligen får en af ynglingarna fatt i jordäpplet, granskar det belåtet och biter ett stort stycke. Men då han så ser in i fruktens inre, spottar han ut biten och slungar äpplet långt bort i mörkret.

— Tvi, säger han, friskt såg det ut men fullt med mask var det likafullt.

När inga frukter mer hänga kvar i de gamla träden, klättra ynglingarna åter ned, vandra sin väg och försvinna visslande i parkens dunkel. —

Prästen teg åter. Stjärnfallen började upphöra, blott då och då blikstrade en gnista till och slocknade. Men snart var allt åter stilla, det mörka valfvet spände sig högt och lugnt och lika rikt bestrött med tindrande punkter som förut.

— Men må stjärnorna falla, fortsatte prästen, nu allvarligare. Må Salami och Zulamith famnas och förbrinna och sjunka i det eviga mörkret, ur deras famntag skall en ny värld födas, i deras svinande spår skall en ny stjärna springa fram på himmelen.

Det är den gamle Lykttändaren, han går varje kväll Vintergatan framåt och tänder lyktorna utefter den med sin aldrig slocknande fackla.

Kom han så en kväll till en trakt, där hans gata låg mörk och öde. Där fanns endast en enda gammal lykta på en lång sträcka; han tände henne, men lågan flämtade ansträngt, fladdrade oroligt hit och dit och var nära att blåsas ut, blott en fläkt susade förbi i mörkret.

Den gamle Lykttändaren skakade på hufvudet, mumlade något för sig själf och tog ned lyktan; nedrökt och utan olja var hon, och vecken var oduglig — han släckte henne och kastade henne ut i rymden, hon rullade bort och försvann bland molnen.

Kvällen därpå kom han åter till det ödsliga kvarteret, och nu var där ännu mörkare och hemskare än förut. Men det skulle inte förbli så, ty han hade en ny lykta med sig, med en ny veke och full med olja.

Han satte upp den på samma ställe där den gamla hade setat och tände den med sin fackla. Och när lågan steg och spred en vid ljus ring runt omkring, nickade den gamle Lykttändaren och vandrade förnöjt leende vidare genom dunklet. —

I samma ögonblick som berättaren tystnade, ljud midnattens första slag högt och klart genom stillheten. Och prästen höjde åter sin röst, och medan de tolf slagen föllo och förklingade, deklamerade äller rättare

sjöng han med entonigt mässande stämma följande
sång:

Natt om vintern, mörk och stor.
Alla världar vila.
Drömmar uti sammetsskor
genom mörkret ila.
Sömnens ande sväfvar lugnt
öfver träden, öfver taken.
Alla väsen sofva tungt.
Endast en är vaken.

Oron ligger i sin säng,
lugn i drömmens villa.
Glädjens kung och sorgens dräng
sofva lika stilla.
En blott vaken är. Hans kropp
utaf mörkrets mantel höljes.
Högst till senit når han opp
och af djupet sköljes.

Skymtar jag en jättes bål
mellan sky och stjärna.
Rymden är hans hufvudskål,
alltet är hans hjärna.
Världarna i luftens sal
äro hjärnans tusen säller,
tändas, lysa utan tal,
nu när mörkret sväller.

Varje brinnande planet
är en dröm om lycka.
Varje blikstrande komet
är ett skri mot tvång som trycka.

Tunga moln som jaga fram
och all rymdens stjärnglans skymma,
äro världens sorg och skam
i en ångerns timma.

Stjärnor, som en midnatt blå
falla, slockna, svinna,
äro gamla tankar små,
dömda att förbrinna.
Stilla slockna de och dö;
men en ny för varje födes
att ge glans kring land och sjö,
större än de dödes!

Och den gamla jorden matt
njuter vilans timma.
Lyser hon i rymdens natt,
skymms hon bort af dimma?
Sömnens ande tyst och tung
genom natten sakta vankar.
Är vår jord en tanke ung
ibland rymdens tankar?

SFINXEN OCH
GATSOPAREN.

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON

Det var en man, som hade en hel hop roligheter på sitt skrifbord.

Det var förstås bara småsaker och obetydligheter, och det är nog möjligt, att andra människor inte sågo något särskilt ovanligt treffigt i dem. Men han själf skulle i alla fall ha haft svårt att skiljas från en enda af dem, och för honom voro de något vida mer än döda ting och tomma bilder.

Det var först ett porträtt af en ung dam, det satt i en stor träram, och på den hade någon skurit ut och i granna färger målat en daldans — kullor och masar i en lång lång rad, de höllo varann i händerna och dansade runt omkring porträttet med vilda skutt och piruetter. Om han var vid rägnvädershumör någon gång så satte han sig bara och tittade på dem, då blef han snart vid klart lynne igen, som en ung människa bör vara; han gaf sig med i svängen, han drog hela långdansen med sig runt omkring den

unga damen och ut på bordet och lät den tumla fram mellan bläckhorn och pänntorkare och brefvåg så kjolarna flögo och förskinnen smällde och han som sprang på snurken rullade huller om buller i kullerbyttor.

Men det var egentligen inte dem jag skulle tala om. Det var om ett par andra varelser, som vistades i närheten af dansbanan, fast de själfva endast vid högtidligare tillfällen voro med i leken.

Den ena var en sfinx, den andra var en gatsopare.

Sfinxen var af bly, en tung pjäs som låg och stirrade med sina tomma ögon och bjöd till att se så gåtfull ut som möjligt. Hon tjänstgjorde äljes som brefpräss, vilande på en bädd af papper och rufvande öfver de skatter, vilka gömdes mellan dessa vita blad — öfver alla djupsinnigheter, som hennes härres vänner brukade skrifva till honom, öfver små röda dikter och stora svarta räkningar.

Gatsoparen var en statyett af lera, en vanlig prydnadsgubbe, fast mäjslad af en konstnär. Han var iklädd en trasig och stukad hatt med ofantliga brätten, ett groft förkläde samt blus och byksor af ett lätt tyg, som möjligen varit vitt en gång, men af vädrens väksling fått en fin skiftning i åtskilliga färger, bland vilka grumligt ljusgrönt förhärskade; byksorna hade dessutom ett stort hål på baksidan. Kostymen var sålunda treffig och praktisk utan att vara alltför dyrbar.

Bildhuggaren hade framställt honom i ett ögonblick af vila mellan arbetets tunga timmar. Han stod på sin runda fotplatta med hakan stödd mot kvastkäppen och log med hela ansiktet — med den breda, fylliga munnen, vars öfverläpp doldes af en yfvig och stripig mustasch, med de knotiga kinderna och den runda, aftrubbade näsan, med de inkrupna grisögonen och den rynkiga pannan, delvis täckt af en kokett lugg.

Sådan var han, och sådan hade han alltid varit. Hans blick smög sig skinande fram mellan de tjocka ögonlocken och riktades snett nedåt; hans härre och egare hade honom vanligen plaserad så, att denna blick sneglade in i sfinxens bottenlösa ögon, och de bildade då en grupp, vilken djupt symboliskt framställde livets tvänne motsatta poler, dessas eviga, tysta strid och dennas likaledes eviga, i varje stridens moment försiggående upplösning och försoning i ett harmoniskt ackord.

Och nu börjar historien.

En kväll lades, som ofta hände, ett bref på skrifbordet. En stund därefter kom mannen hem; han såg trött och mulen ut, men han lyste upp när han fick syn på brefvet, bröt det raskt och satte sig att läsa.

Gatsoparn stod och sneglade på honom i smyg under läsningen; hans ansikte mulnade alltmer, och

då han slutat, satt han hopsjunken och såg rakt framför sig — det var ingen vidare glädje i den blicken, den påminde tvärtom med sin obestämda och stela liflöshet om sfinxens. Men så måtte han ha känt att det var någon som såg på honom; blicken blef orolig, sökte hit och dit och mötte slutligen gat-soparens sneda ögonkast. Och då undergick den snabbt en märkbar förvandling; den blef fast och lefvande, och när de två männen — den unge af kött och blod och den gamle af lera — hade sett på varann en stund, skrattade de båda helt tyst och nickade åt varandra förtroligt och förstående.

Det slutade med, att han af kött och blod tog fram ett vitt pappersark och skref det fullt på alla fyra sidorna; det gick i flygande fart, pännan dansade en stormgalopp öfver det vita golfvet, från ena kanten till den andra, gjorde så ett pilsnabbt hopp tillbaka och dansade fram igen i samma takt. När det var gjort, stoppade han arket i ett rött kuvert, lade det andra brefvet, som han själf fått, på pappersbädden under sfinxen, nickade åter åt lergubben, lade sig i sin säng och släckte lampan.

Han låg och väntade på sömnen, men den kom ej. Han hade för många tankar i hjärnan för tillfället, de tumlade om varann, lekte ta fatt och hög och dufva och jagade varann som barnungar; han sprang efter dem, men det var inte möjligt att få tag i dem; han ropade på dem och befallde dem

strängt att genast bege sig hem, det var ju sofdags för längesen, men de gjorde bara gubbar åt honom och sprungo sin väg. Så hade han intet annat att göra än att ligga still och vänta, sluta ögonen och lyssna till alla nattens dämpade ljud.

Han hörde sorlet af dagens svallvågor därute på gatan. Hörde då och då knarrandet af en förbi-glidande slädes medar och pinglet af hästens bjällror, hörde steg af ensamma nattvandrare och ett underligt knäpp en gång — såsom det antagligen skulle låta, när ett lif släckes, om man blott kunde höra det; men det var endast en vandrande lyktgubbe som släckte den närmaste gatlyktan. Emellanåt hörde han också liksom en svag knall af ett skott långt borta, det var en stol som rätade på benen och reagerade mot det tryck, han en stund förut utöfvat på densamma; äller slog en timmerman i väggen med sina fötter en långsam virvel på hans trumhinna, äller knackade någon af de osynliga i mörkret lätt på fönsterrutan —

Men ur det dunkla virrvarret af alla dessa knappast hörbara ljud trädde plötsligt en röst fram — den var visserligen för skroflig och stentorr för att kunna vara frambragt af levande stämband, men den hade dock en viss likhet med en människoröst. Och snart svarade en annan stämma, den hade en skarp och kall klang som metall.

Han förstod att det var gatsoparen och sfinxen

som samtalade. Och alla nattens andra ljud tycktes med ens tystna och alla mörkrets osynliga lyssna till de tvänne.

Det var som sagt lergubben som började.

— Hör nu frun, sade han — frun skulle väl inte händelsevis vara vaken?

Det hördes endast en lång suck till svar, äller kanske var det en gäspning. Och stenrösten fortsatte:

— Det är en sak som jag ville fråga frun om. Hvad är det egentligen som kan göra en ung och frisk och stark kar till en döddansare och en tok, som sitter långa stunder och gör ingenting, bara gapar och stirrar ut i luften — frun har nog sett det likaväl som jag?

Mannen af kött och blod lyssnade spänt, saken började intressera honom. Han väntade på sfinxens svar, men hörde endast ett otydligt mummel utan mening.

— Mum, ja, härmade gatsoparen, så mycket kan jag också lista ut. Men därmed är inte gåtan löst. Jag trodde frun, som ser djupsinnig ut, skulle ha reda på det där. Det oroar mig värkligen, det är något på tok med människan. Man kan gaska opp honom för en stund, men det kommer alltid tillbaka — det där konstiga, som jag inte kan bli klok på —

Nu svarade sfinxen, med djup röst som ur en afgrund.

— Jag känner hans öde, sade hon — kvinnan.

— Hm, jäså hon, sade gatsoparen eftertänksamt. Ja, det ante mig nästan. Kvinnan — han skrattade torrt och kort — ja, hon är ett underligt djur. Men det är då strunt till kar som hänger hufvudet för hennes skull. Vad är hon gjord till, om inte till att ta om lifvet och dansa med och sjunga duetter med, kanske? Hon är åtminstone inte till för att man ska gå ett stycke bakefter henne och sucka och himla sig, det är nu min oförgripliga åsikt om saken.

Sfinxen höjde nu stämman, så att den lät som ett mullrande dån långt bort i mörkret.

— Kvinnan är mer än så, sade hon. En gåta är hon, alltid lockande, alltid dunkel. Tag henne om midjan, tryck henne intill dig, du skall dock aldrig päjla hennes ögons djup. Hennes snörlif kan du lösa, men aldrig hennes själs gåta. Det är den gåtan jag rufvar öfver, gömd mellan de vita bladen i min bädd — i en kvinnas bref. Aldrig skall *han* finna dess svar, den starke mannen!

Hon tystnade — mannen vände sig i sängen, det var något i denna kalla blystämma som retade honom och kom hans pulsar att slå som i feber. Han märkte att gatsoparen just skulle till att svara men afbröts af sfinxen.

— Jag känner väl till den, fortfor hon. Dessa bref ha varit min bädd länge. Jag har legat och

grubblat på dem natt efter natt, jag kan dem alla utantill. De tala om en strid mellan två makter — den eviga, tysta striden mellan lifvets två motsatta poler —

Gatsoparen gjorde ett inlägg. Kors, det låter, det där, sade han. Men hon fortsatte utan att höra.

— Mellan ljuset och mörkret, mellan glädjen och sorgen. *Hon* är den mörka. Hon ser endast skuggorna, hon tillhör natten. Döden är för henne starkare och värkligare än lifvet, sorgen djupare och sannare än glädjen. Hon vet icke af någon lycka, som barnen kalla det. Hon hoppas ej på att klarheten skall skingra gåtorna, att striden skall biläggas och försonas. Hon tror ej på kärleken och skall aldrig älska. Men han —

— Han, ja! sade gatsoparen med ett nytt misslyckat försök att afbryta blyröstens ordström. Den flöt vidare, tung och mörk och entonig.

— *Han* ser endast dagrarna, han inbillar sig att lyckan är lifvets mening, att sorgen skall växa till glädje och lifvet öfverleva döden. Han har ropat det till henne och sjungit det för henne om och om igen — jag ser det af brefven, ser äfven att han sträfvar förgäfvess, att hans sol aldrig skall bryta igenom hennes gråa dimma, att han aldrig skall lösa hennes själs gåta. Jag ser yttermera, att hans tro börjar förtröttas och hans ljus mattas; hans kärlek

lefver väl än, men den är gammal nu, den är för utsliten och orkeslös för att kunna lyfta henne med sig upp till sina lysande luftslott — dessa tomma moln vilka skola mörkna och lösas upp och sjunka som rägn — tårars rägn!...

Här slutade äntligen den tystlåtna gåtovarelsen. Hon sjönk åter ihop och riktade blicken mot sitt inre, så att den blef tom och stirrande som förut.

Men hade hon höjt den mot gatsoparens anlete, skulle hon ha sett att det var sig likt, och att hans haka med samma glada lugn som alltid vilade på kvastkäppen.

Mannen hade emellertid satt sig upp i sängen vid hennes sista ord. Han ville tala, ville säga henne, att det var lögn och dumheter hon pratade, att det fins en tro som aldrig förtröttas och en kärlek som aldrig blir ålderdomssvag om den så tvingas att lefva ensam i evighet — men han teg, han kunde ej samla tankarna till ord, och han måste mot sin vilja och trots allt medge att hon hade rätt i somt, att det låg en viss sanning gömd i hennes prat — och hur han tänkte och medgaf och sade emot så kom han varken ut äller in.

Gatsoparen afhögg knuten. Nu var det hans tur att tala, och han talade och sade:

— Jaja, omöjligt är det inte. Men frun får förlåta mig om jag har ett par invändningar att göra. Jag har visserligen inte läst de där brefven, men jag

har sett åtskilligt annat — och trött och slocknande har jag också sett honom, men aldrig har jag sett honom ge sig. Vad vore det för ynkedom — en stor och stark kar, jag säger det än en gång — som vet vad han vill och är glad åt lifvet. Nej, frun lilla, jag har sett honom skratta, och jag har sett honom skrifva svar på de där brefven —

Lergubben tystnade — mannen af kött och blod tyckte sig se, hur han småskrattade för sig själf, och han lade sig ner igen och slöt ögonen. Då hörde han sfinxens röst.

— Svar på brefven, sade hon — ja, men på gåtan?

Men då vart gatsoparen het och bröt ut — den andre satte sig åter upp i sängen, och ju mer han hörde dess vaknare blef han.

— Gåtan, upprepade stenrösten otåligt — jag ger tusan fruns gåtor. Och det kommer *han* också att göra, det skulle frun kunna sätta sig på, om frun inte satt så stadigt förut. Det där om natten och nordpolen och tårars rägn och dödens två makter, äller hur det var — det kan gå i fruntimmersdjur af bly, men inte folk af kött och blod — äller af lera, det är ungefär samma materia —

Han gjorde ett kort uppehåll för att hämta andan, han var tydligen inte van att tala så länge på en gång, men så tog han vid igen.

— Och det säger jag frun, att går det åt

Hälsingland, så tillskrifver jag det fruns dåliga inflytande. Finge jag råda, så slutade han med det där skrifveriet, ginge direkt till människan och sa ungefär så här: Bråka inte längre nu, är du hygglig, vi ska ju i alla fall ha varann en gång, vad tusan tjänar det då till att fördröja saken med prat och grubblerier, det reder nog ut sig själft så småningom, var lugn för det — äller något i den stilen, det är inte så kinkigt med ordalydelsen, bara meningen är bra. Och det är nu min tro, att det är enda sättet att lösa gåtor — och att de också ska komma underfund med hennes själs rebus ganska snart, bara de inte sitter var i sin skrubb och grubblar och grinar utan slår sig ihop och lefver — ja, det är min oförgripliga åsikt — och den står jag vid — —

Här blef det tyst. Gatsoparens röst dog bort i en gäspning, och alla ljud sjönko i den stora stillhet, som sömnen bredde likt ett mjukt täcke öfver den lyssnande mannen — kanske också öfver sfinxen och lergubben, det är ju inte så gott att veta när sådana varelsor sofva äller vaka.

Dan därpå reste deras härre och egare bort.

När han efter en tid kom igen, hade han en kvinna med sig. De kände igen henne, sfinxen och gatsoparen — det var hennes bild som stod straks bredvid dem, och det var hennes doft som strömmade ut från brefven i sfinxens bädd.

Hon blef där hela dagen, de talade mycket och skrattade ofta — hennes skratt lät ovant i början, men snart klang det lika lugnt och klart som hans.

Och natten kom, och hon var ännu kvar.

När han låg där bredvid henne och lyddes till suset af hennes andedräkt — den fyllde luften i hans gamla kalla kammare med varm vällukt, den fyllde tystnaden med ljus musik! — då hörde han plötsligt liksom en gång förr en dämpad röst bortifrån skrifbordet. Men nu lät det som om den gnolade en glad dansmelodi — och hör, är det inte ett par träskor som stampa i takt, och en hel hop tassande steg som af råttfötter, trampande och hoppande, allt flera och snabbare!

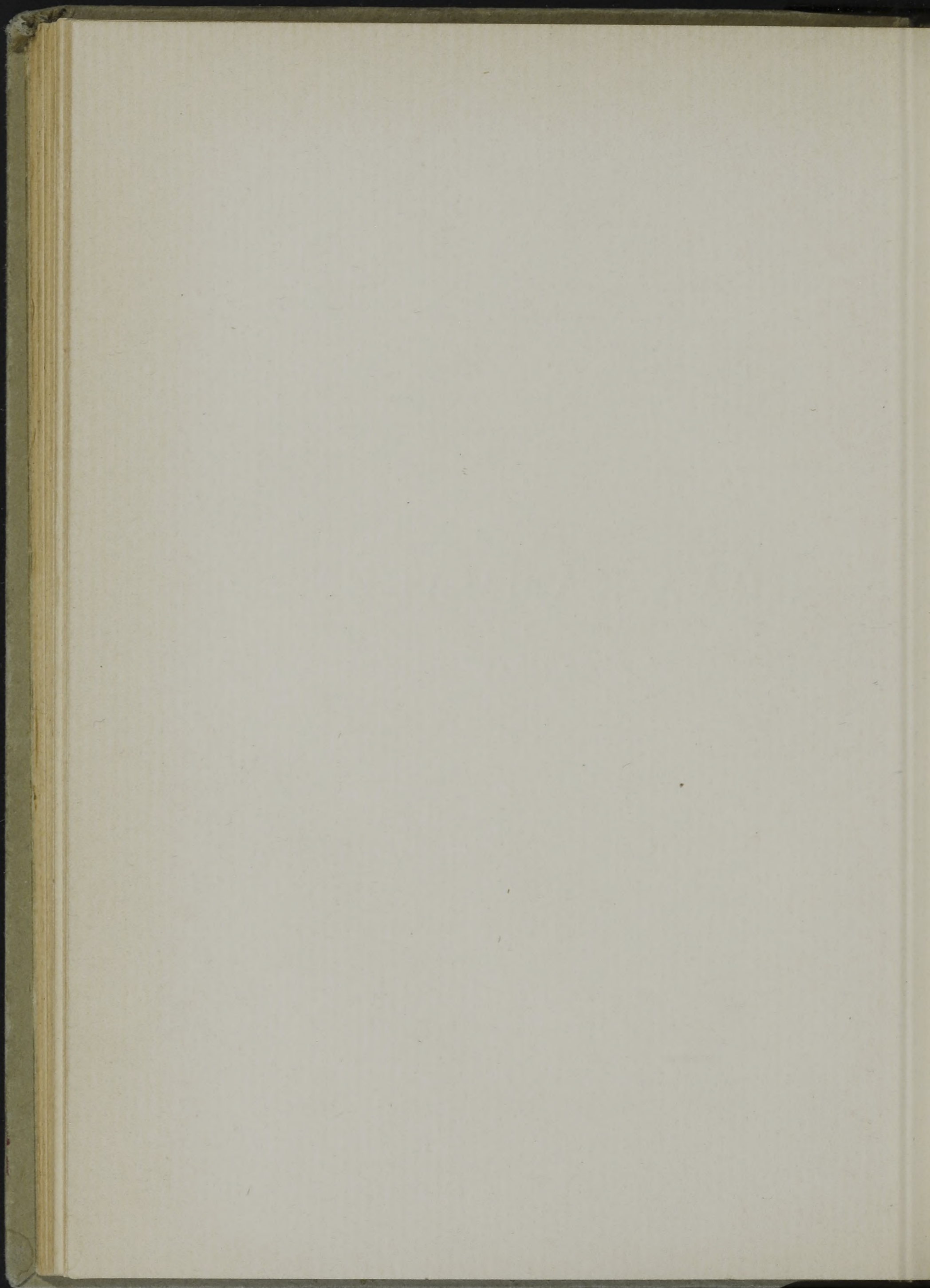
Äfven hon hör, de lyssna båda, och alla deras sinnen stämma in och sjunga med och vaggas i sömn af den lugna böljande rytmen.

Det kanske ej behöfver nämnas, att det var masarnas och kullornas långdans som tumlade runt och runt i ring kring porträttet på skrifbordet, att det var gatsoparen som stampade takten och sfinxen som gnolade melodien.

GRÅA KAMMAREN.

EN SPÖKHISTORIA.

1.

Det ligger ett gammalt rött slott i en svart skog långt bort i världen. Det fins en mörk kammare i ett aflägset hörn af slottet, med gråa väggar och ett enda djupt fönster, och det fins en historia om den kammaren.

Det var en gång en man, han satt varje skymmande kväll framför den stora spiseln i gråa kammaren och stirrade tyst in i brasans flämtande glöd. På en pall i spiselhörnet satt en sven med en harpa, han knäppte då och då en glidande tongång och lyddes till hur den gled bort i mörkret. Och mörkret böljade allt tjockare utanför fönstret, som ett djupt svart haf, och slottet låg på hafvets botten, där intet lif lefver.

Det är endast svennen, han gnolar stundom med skygg röst en entonig sång öfver harpans dämpade ackord:

Mörka natt, när ljusnar du till dag?
Tysta natt, när vaknar du till lifvet?

Skall mig aldrig, aldrig blifva gifvet
att dig väcka med min harpas slag?
Har du aldrig, aldrig slumrat nog,
aldrig drömt din långa dröm till slut?
Dagen bidar bortom sömnens skog.
Lifvet lockar fjärran. Å, ditut! — —

En svag vind susar fram öfver slottet, ett kol
i spiseln flammar upp, och reflexen lyser en sekund
i slottshärrens ögon.

Svennen låter fingrarna dansa öfver strängarna
och gnolar med högre röst:

Hör du vinden, härre konung?
Hör, han klappar — öppna, konung!
Han vill slunga sol i dina salar,
han vill leka i din tankes dalar,
där som nattens luft står död och tung.
Dina drömmar, gamle drömmarkung,
vill han gifva skepnad, röst och lif,
och din längtan, den du mördar kallt,
vill han skänka anda och gestalt.
Som din lefnads blomma, som ditt vif
skall en natt hon sväfva till ditt möte,
du skall vila i din längtans sköte,
ljuffigt domnad efter mödans dag,
och din tanke, trött af stridens lek,
skall få styrka ny af hennes smek,
men din själ, af lyckans vemod vek,
sjunga skall till hennes harposlag.
Sjunga skall din mörka, ensamma själ,
härre konung, härre konung — —

Hans hand darrar, han knäpper en hård dissonans, harpan skriker till och tystnar. Brasan har slocknat, vinden dragit hädan. Mörker och dödens stillhet. —

2.

Århundraden ha gått sedan svennen knäppte på sin harpa, och vad man för öfrigt vet om hans härre är snart berättat. Ty hans lif är höljt i en mörk slöja, vilken ingen ännu kunnat lyfta äller genomskåda; man har endast kunnat skönja slöjans enkla yttre konturer.

I sin ungdom drog han bort från sina fäders röda slott — i sin mandom vände han dit åter, och sedan lämnade han det aldrig.

Han var en stark och vild ung man, full af nya tankar och planer, af vass vrede mot allt gammalt utslitet och slagdängartat, och af bittert hat till allt som luktade död och förgängelse. Han hade anlag att bli en af dem, i vilka alla det förflutnas aningar slå ut i visshetens lysande blomma, och i vilka all det närvarandes dunkla längtan blir medveten, blir vilja. Han drog ut i världen för att omskapa den, för att rifva ned murar och fängelser och bygga upp hem för människor i stället; och medan de gamla

redan vredgade kallade honom en omstörtare och missdådare, fylkade sig ungdomen omkring honom som sin konung och frälsare och saliggörare.

Men mitt i hetaste striden, mitt i sin gladaste och mäktigaste sträfvan stannade han plötsligt och såg sig om. Han blef stående så, tankfull och orörlig; därpå, fast inga af de frön han utsått ännu spirat, fast hans kraft mänskligt att dömma knappast var halfvuksen och inga följder af hans värkan ännu lett emot honom, gick han sin väg, smög sig bort som en rymmare och stängde in sig i sitt undangömda slott i ödemarken.

Man talade under en veckas tid endast om hans underliga försvinnande. De gamla nickade med ett vist och själfkärt segerleende — se där bara, så går det när man bråkar, var det inte det vi sade! De unga buro sorg, och de medelålders beklagade i långa tal, att så rika möjligheter ej fingo bli värligheter, så lysande anlag ej komma till utveckling, så stora löften ej infrias. Men varför allt detta, det var där ingen som visste, och efter en månad hade man glömt både hans namn och hans värk.

Han valde emellertid gråa kammaren till sitt arbetsrum och allra heligaste. Där stod han i fönster-nischen och såg ut öfver skogens böljande vidder — bortom dem lågo kala bärg, och bortom bärigen låg världen, som han lämnat åt dess öde och som till gengäld lämnade hans åt glömskan. Där satt han

om kvällarna och stirrade in i brasan och lyssnade till svennens dämpade harpspel, och där vandrade han af och an från hörn till hörn, vandrade i grubbel och ensamhet till döddagar.

Och så vandrar han än, en rolös gengångare, sade en sägen som lefde i trakten länge efter hans död. Om han begått något brott som ej försonats, om han lämnat efter sig någon gömd skatt som ej blifvit funnen och uppgräfd, det visste ingen, men vad man visste var, att han ännu dvaldes i gråa kammaren, fastän prästerna för långa tider sedan vigt hans stoft åt vilan. De som hade sina sofrum där i närheten, hörde steg gå fram och tillbaka i kammaren — natt efter natt, från skymning till gryning, fram och tillbaka utan rast eller vila. Och gick stundom en tjänare förbi i korridoren och lyssnade vid dörrspringan, kunde han äfven höra andra ljud, en suck, ett mummel, en klang som från en harpa. En huspiga hade en gång i skymningen gläntat på dörren; vad hon sett, fick man aldrig veta, men en skakande syn måste det ha varit, ty hennes tal var alltsedan den kvällen en stammande oreda utan förnuft eller mening.

Det var ingen fara att vistas därinne på ljusa dagen; då var det ett vanligt rum, endast med det säregna att allt var bibehållet i samma skick som under gengångarens lifstid. Men aldrig hade någon dristat sig att stanna där efter solnedgången, och

det fastän en gammal spådom sade, att om en kvinna af den osaliges släkt vågade sofva där en enda natt, då skulle hans själ få ro i grafven och spökeriet för alltid upphöra.

3.

Det föddes omsider en kvinna af ätten med mod och längtan.

Hon var enda barnet af en mäktigt uppflammande och snart slocknad lycka. Modern dog i hennes barn-
dom; hon vart sålunda tidigt slottets härskarinna och faderns stöd, och hon växte upp till en storvulen kvinna — en drottningens sinnelag i en drottningens gestalt, en solros med rak och kraftig stängel och höguret, strålande hufvud. Många fattiga adelsnarrar och sabelskrammelhjältar friade också till hennes höga barm och hennes röda guld, men hon gaf dem alla korgen och lefde en stolt kvinnas ensamma lif.

Så kom den dag, då den gamle slottshärren var redo att följa sin husfru i den eviga sömnen och lämna sina stora skogar och sitt slott i arf åt dottern. Hon stod vid hans dödsbädd, och bredvid henne stod en man; han var den gamles närmaste vän och arf-

tagerskans ifrigaste giljare. Och det var slottshärrens sista önskan i detta lifvet att se dem förenade och hans sista handling att lägga dotterns hand i vännens.

Hon drog den ej bort. Hon stod tyst med sänkt blick och slutna läppar, och med ett lugnt leende skildes den gamle hädan.

Någon större förändring i hennes lif och väsen tycktes emellertid varken faderns bortgång eller det snart följande giftermålet värka. Hög och fåmäld som förut skred hon genom slottssalarna, och stillsamma och ensamma som förut tycktes hennes dagar flyta förbi. Mannen var en väldig jägare och lefde för det mästa friluftslif i skogar och marker; till slottet kom han hufvudsakligast för att äta och dricka och sofva. Om känslor var det aldrig tal mellan makarna; han såg upp till henne som till något öfvernaturligt och ofattligt, vilket det ej lönade mödan att bry sin hjärna med eller söka genomtränga, och hans enda sorg var att hon ej skänkte honom barn. Och hon — ja, hade hon alls några känslor? Folk trodde det ej. Hon var alltid lika kall och tyst och oåtkomlig.

Vid den tid, berättelsen nu närmar sig, började hon redan åldras, där låg en matt silfverglans öfver hennes rika, bronsmörka hår. Men hennes fulla, härliga kropps mognad gömde en skälfvande ung själ; och det var en enda tanke, hon hade att tacka för denna ungdom — den, att det var hon som skulle våga

vad ingen förr vågat — skulle sofva en natt i gråa kammaren.

Det hade varit hennes barndoms skräckfulla längtan, hennes ungdoms enda åtrå. Han var icke död för henne, gengångaren; han lefde med värkligare och intensivare lif än allt folket omkring henne. Hon kände allt vad gamla sägner och krönikor och bref förtalde om honom, hade gräft fram dem från boksalens dammigaste hyllor, ur lårar på slottsvinden och ur gamla byråar och skrin med lönnlådor — hade setat instängd på hans egen kammare och studerat dem med bultande pulsar och brinnande kinder. Hon visste mer om hans öde och hans själs lif än ens någon af hans egna samtida; hans gamla gulnade handskrifter voro hennes bibel, hans tankar voro hennes enda sällskap under alla dessa långa år; hon led hans lidelse, lefde på hans tro och för hans mål.

Och hon stod timmar och dagar framför hans porträtt i slottsgalleriet. Hon kände sin själ sugas in i hans ögons virflande djup, hon såg hans bleka, allvarligt leende läppar röra sig och hörde dem viska. Du skall frälsa mig, sade de — du skall gifva mig ro. Du skall göra mitt lif helt och fullborda mig och mitt värk.

Det var ej en bön, ej häller en befallning. Hon kände det, som om han endast bekräftat en naturlig sak, om vilken ej fanns tu tal. En nödvändighet,

vilken hon aldrig ett ögonblick hade ens önskan att undfly.

Och nu gick hon i väntan. Hon väntade på den timme, då han skulle kalla henne att uppfylla sitt värf. Ty hon visste, att hon genom hela sitt väsen skulle känna en aning, en ilning till tecken på att stunden var inne.

4.

Det var en klar och mild dag på senvintern, med sol och vita moln på blå himmel och med varsel om vår både i solskenet och i rymdens blånad. Det droppade från tak och träd, och man tyckte sig se, hur drifvorna på marken smulto undan och sjönko ihop.

Slottsfrun gick i tankar genom sina salar, stannade slutligen vid ett fönster och såg ut i solluften öfver skogshafvet. Hon hörde då och då genom rutan ett skott långt borta, stundom äfven en klanggrann signal från ett jakthorn; det var mannen och hans folk som jagade någon af vildmarkernas röfvare, lo eller räf eller kanske björn.

Så slog hon upp fönstret på vid gafvel — då strömmar en full flod frisk luft in öfver henne; en

luft, ej längre tom och väsenlös som vinterns, utan redan fylld af allt det som skall komma, af aningar om vår och sommar, af svala fläktar och varma dofter.

Det är makterna i jorden, de ha vaknat ur dvalan, ha rört på sig, rätat på de stelnade lemmarna och i ett långt drag druckit solluften, som trängt ned genom jorden på de fläckar där snön redan smält och dunstat bort. Den drycken har ränsat deras af sömnen och fängelset unkna andedräkt, nu tränger den ren och frisk och välluktande upp genom mylla och stammar och strån, nu flödar den öfver jorden och sväfvar som osynliga moln kring i solskenet, in i skogarna och i människornas boningar.

Hon känner, hur dessa moln insvepa henne och flyta omkring och förbi henne in i salen. Och hon tycker att de samla sig, få fast form och bli ljusa vingade varelser, och hon ser dem, de första frigjorda doftandarna, barnen, som skola växa till drömska ynglingar och flickor i vår och till starka, blodfulla män och kvinnor i sommar.

De äro där alla, varje jordens och luftens väl-lukt har sänt med sin ande. Barrskogsdofterna flyga innerst i skaran och bilda kärntruppen — mörkögda, senfulla väsen i tunga, djupgröna äller brunröda mantlar; bland dem sväfva löfskogens dofter, blonda, smidiga och finlemmade, klädda i ljusaste grönt. Och öfver och under och runt omkring fladdra dofterna

från blomster och bär, från gräs och mossor och hö; alla ha de fjärilars eller trollsländors finspunna vingar, alla bära skiftande slöjor af tunnt flor — rosandarnas äro ljusröda, nattviolernas gulvita som grädde, syrenernas blåvita med en violett skiftning, jasminernas och narcissernas glänsande gullgula.

Det susar om dem, när de sväfvade in genom fönstret, och ur suset hörs en svag skällklang, det är liljekonvaljens och linnéans andar som ringa i sina vita klockor. Och de sprida sig i de tomma salarna, några flyga lågt utefter golvet, andra tätt under taket; de klättra uppför väggarna, de krypa in i hörnen och sopa bort damm och spindelväfvar med vingarna, de blåsa lif i flugor och nattfjärilar, som hela vintern legat afdomnade på spiselkransar och konsoler, och fladdra öfver det öppna klaveret så att strängarna darra och klinga af luftdraget.

Slottsfrun stod där länge, lutad mot fönsterkarmen. Hon gnolade halfhögt till dofternas sus, och hon tyckte att det suset tonade och steg inom henne, ur hennes väsens dunklaste och tystaste djup. —

Så blef det kväll. Skymningens mumlande skenader sväfvade under takvalfven och sutto hopkrupna i nischer och vrår, när slottets fru åter skred genom sina höga rum, själf tyst och sluten som en glidande skugga.

Hon stod ånyo vid fönstret. Luften låg nu

kyligt klar och blekgrön som glas öfver skogarna, genomdallrad af en varm rodnad långt bortöfver bergen i väster, och allt var domnat stilla och stumt.

Men tystnaden var ej den vanliga, ej den döda, förstenade stillhet som äljes famnade slottet. Där var något nytt i den — något som lefde och andades djupt och snabbt inne i själfva den skymmande luften; och det närmade sig, det andades allt häftigare, det brusade allt starkare, och hon stod och bidade i bäfvan —

Då hör hon ett buller på slottsgården under fönstret. Det är steg af många fötter, några trampa i tung och långsam takt, andra springa liksom ängsliga och rådvilla hit och dit. Det är brådskande röster — dämpade utrop och halfkväfd jämmer — och genom allt detta tränger ett lystringsord, en kort befallning då och då.

Hon ser ned, och hon skönjer genom skymningen en hop folk, de tåga i oordnad procession in genom porten, och något som liknar en bår bäres i mitten och sättes ned på gården framför stora trappan.

Hon anar i ett ögonblick allt. Det är mannen, han har träffats af en förlupen kula — kanske från sin egen bössa — har störtat utför en klippbrant, eller kanske blifvit kramad till döds i björnens famn, den tolf man starkes.

Hon förstår det genast, och likväl skriker hon ej till, känner ingen ångest, ingen smärta — endast

en underlig tomhet i bröstet, den kännes nästan som en lättnad. Och med ett lugn, som förvånar henne själf, lämnar hon fönstret för att begifva sig ned och möta sin make.

Hennes steg föra henne därvid genom galleriet, och då hon går förbi gengångarens porträtt, är det något som ovilkorligt och omotståndligt häjdar henne. Hans läppar äro slutna och orörliga i kväll, men hans ögon se ned på henne, och hon möter dem spörjande och med en sällsam oro.

Då tycker hon, att han böjer på hufvudet — sakta, nästan omärkligt — — I samma ögonblick rusar allt hennes blod upp till hjärnan. Hon känner hela sin kropp genomströmmas af en varm våg, det är jubel och det är fasa i oupplöslig blandning. Hon svindlar, och hon har visshet. —

Sedan hon slutit till den dödes ögon och halfva natten knäböjt vid hans bår, gaf hon befallning att hennes säng skulle bäddas i gråa kammaren. Det väckte stor uppståndelse bland tjänarna, man undrade och skakade de gamla hjässorna. Men man undrade viskande och lydte tigande.

5.

Det var nära midnatt, när hon stängde dörren till spökkammaren efter sig.

Hon gick som i sömn, hade glömt allt annat, tänkte ej längre, drefs framåt som af en annans vilja; alla yttre händelser voro som utstrukna ur hennes medvetande. Hon såg sig om i rummet — allt var sig likt, de gråa väggarna, skrifbordet vid fönstret, den gapande svarta spiseln, länstolen framför den, harpan i hörnet därbredvid. Men hon såg det som genom en tunn slöja äller ett ljusst dis, vilket gjorde allt sällsamt nytt och lefvande.

Hon drog förhängena för fönstret, klädde af sig och gick till sängs, allt lugnt och viljelöst. Hon lät ljuset brinna och låg och väntade; utan tankar och utan någon annan känsla än en djup och tungsint längtan.

Och midnatten kom. Den gamla golfklockan i hörnet slog långsamt sina tolf tunga, genljudande slag — hon tyckte sig mellan dem höra en svag klang från harpan — var det ej en ung röst också därborta äller var det inom henne det gnolade:

Sjunga — sjunga skall din ensamma själ — — och då slutligen det sista slaget förklingade, slocknade

ljuset af sig själft, som om rummet plötsligt blifvit lufttomt.

Hon låg i mörker, men hon kände att hon ej var ensam i kammaren. Han var där, han stod och såg på henne, stödd mot länstolen. Nu närmar han sig — nu faller han på knä vid bädden — hans smala, stela spökhänder gripa hennes varma, mjuka, föra dem mot hans bröst och hålla dem tryckta intill det, länge — det är kallt och tomt först, men hon känner, hur det blir allt varmare, medan hennes händer sakta afkylas, och hur hjärtat småningom börjar slå därinne.

Så förflyter en stund under andlös tystnad — så talar han, med aflägsen röst och i korta, afbrutna satser:

-- Så kom du äntligen — du som jag väntat i många långa år — du som skall försona vad jag brutit — Ty brutit har jag mot lifvet — syndat mot människorna, syndat mot mig själf —

Det var min synd: jag kände ej kärlek — jag älskade aldrig —

Hat kände jag — hånfullt hat och vass vrede — Jag hatade allt vissnat och dött — all gammal sorg, allt mörkt och murket — och ville ej se, att ur det gamla skall det nya älskas fram — ur den grånade sorgen den unga röda glädjen, ur höstens hopar af torra löf vårens gröna strån och stänglar —

Alla helveten på jorden ref jag ned — sorgdyrkarnas tämpel af grafvalf, tyrannernas ormgropar och fängelsehålor, trälarnas kyffen och jordkulor — men vad gaf jag dem i stället? — Jag skulle ha gjort himlar af deras helveten — nya livvets tämpel af deras grafvar, hem af deras fängelser och kyffen — Men jag kände ej kärleken — jag brände allt till aska, och af aska byggas inga hus — —

Du som skall fullborda mig — jag var blott en skärfva, en ensam, en stängel utan blomma, utan frukt — Jag gaf aldrig en annan varelse lifvet — omslöt aldrig med mina armar en kvinnas midja, aldrig med min själ en kvinnas själ — Jag lämnade ej lif efter mig på jorden — — —

Du som skall hela och fullända! — Längtan hade jag, men den blef aldrig kött — tro kämpade jag mig till, men den kom för sent — och kärlek kände jag aldrig — Halft och splittrat vart mitt väsen, och halft blef mitt värk — Och jag gaf ej människorna gåfvan af ett barn som kunde föra det vidare fram — mot målet — —

Du som skall frälsa mig — ett frömjölsstänk var min själ, jag lät det falla på hällebärgen — vinden tog det, i hundra och åter hundra år lät han det sväfva fredlöst kring i rymden — i väntan på att hon skulle slå ut, blomman som var ämnad att befruktas —

Så har jag vandrat, varken död eller lefvande

— år efter år, natt efter natt — i väntan på dig —
 du som skall skänka mig den ro, som är fulländningens
 — som är evig och som är dödens lif — — —

Han tystnar — hans röst dör bort som ett förtonande eko.

Och hon känoer hur han kommer än närmare — han reser sig och lutar sig öfver henne, hon känner en sval fläkt sänka sig med snövit ro öfver hennes panna, det är hans andedräkt, hon ser tvänne matta, blekblåa lågor i mörkret, det är hans ögon. Hon tycker att de stilla sjunka i hennes, hon sluter ögonlocken öfver dem och känner hela sitt väsen smälta bort i en salig domning. — —

6.

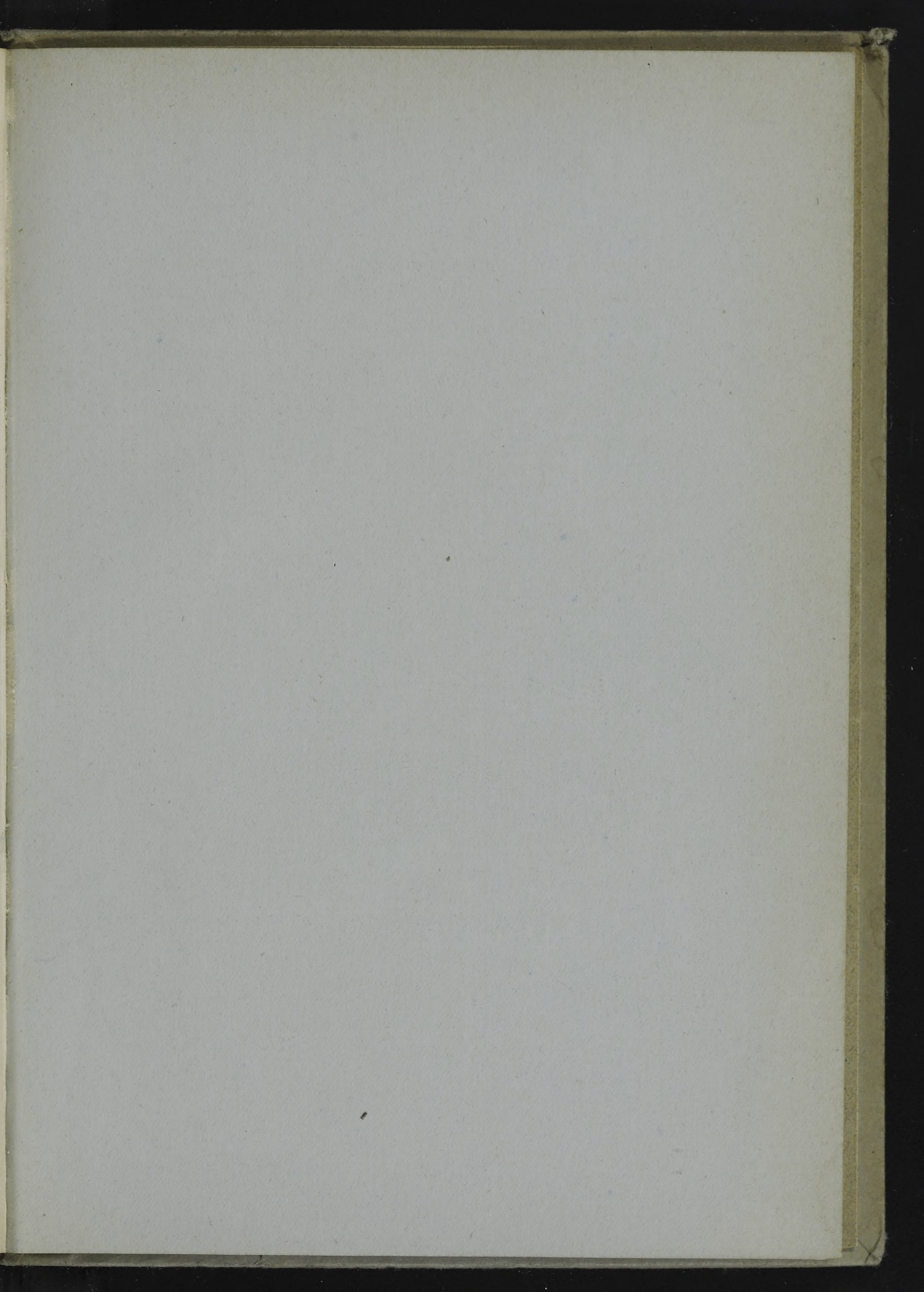
Sedan den natten kan vem som hälst sofva i gråa kammaren. Där syns aldrig en skymt af något spökeri och höres varken steg äller suckar äller harpklang mer.

Men en tid efter denna natt hände något annat sällsamt i slottet. Dess fru skänkte nämligen sin make efter hans död en son.

Och det sällsammaste är, att någon likhet med

fadern ej står att upptäcka i gossens anletsdrag; varemot de äro som kopierade efter gengångarens mörknade porträtt i slottgalleriet — en likhet, som med vart år blir alltmer förvillande. I arf från fadern kan han ej heller ha fått den rika och varma själ, han lär ega, fast han ännu endast är ett lekande barn.

KARL-ERIK FORSSLUNDS föregående arbeten:

Skog, en skissbok från Bärgslagen, illustrerad
af *Ansh. Schultxberg* (1896). Pris 3.—

»Det är någonting svalkande friskt i denna
bok, något som sätter känslans och fantasiens
strängar i rörelse.»

(*N. D. A.*)

»Denna samling skisser bör hälsas med glädje,
såsom varande alster af en frisk, af kraftig
stämning uppburen naturdyrkan, som tyvärr
i vår litteratur har alltför få representanter.»

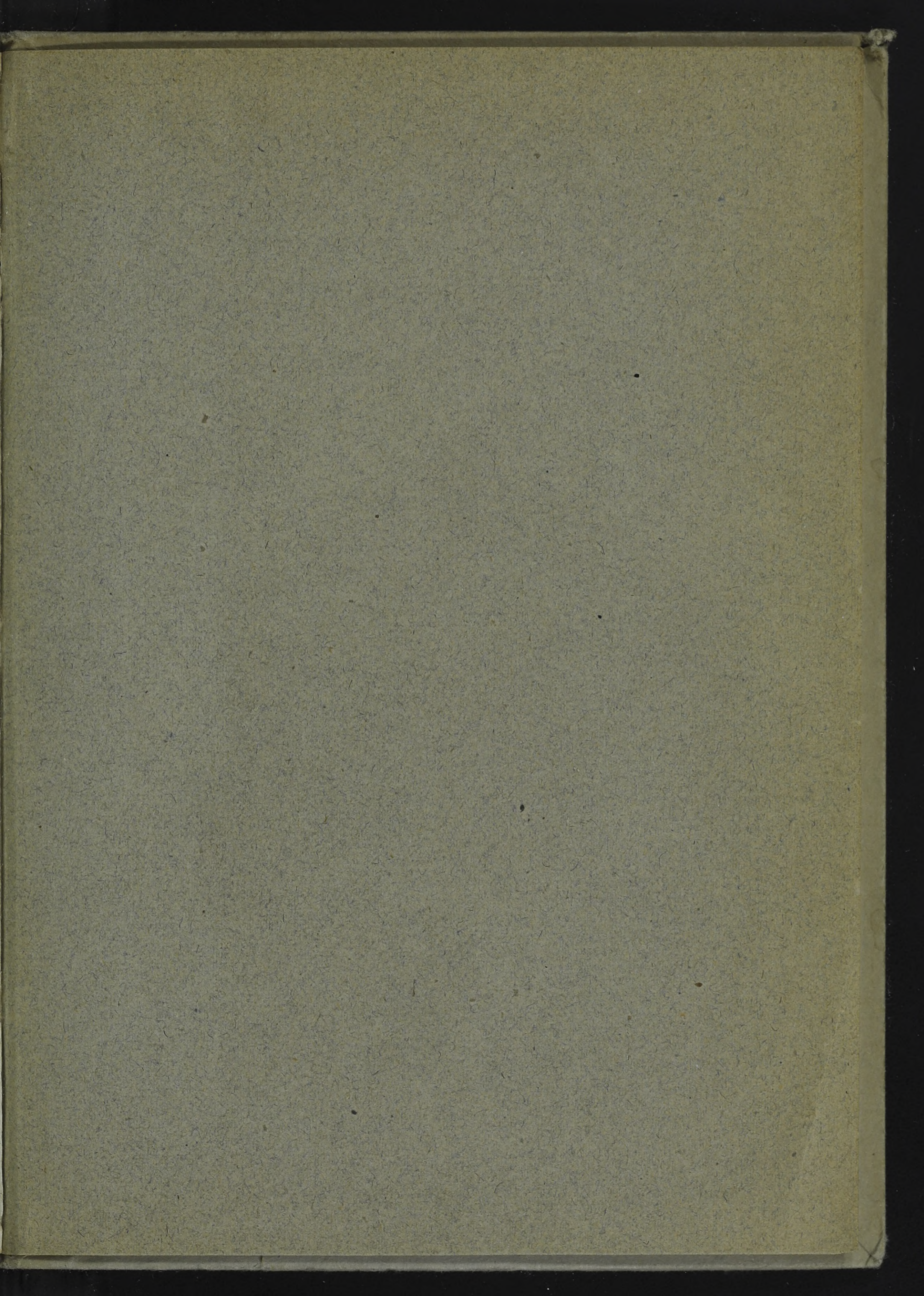
(*Handelstidningen.*)

Jungfru Jan (1897) . . . . . Pris 3.—

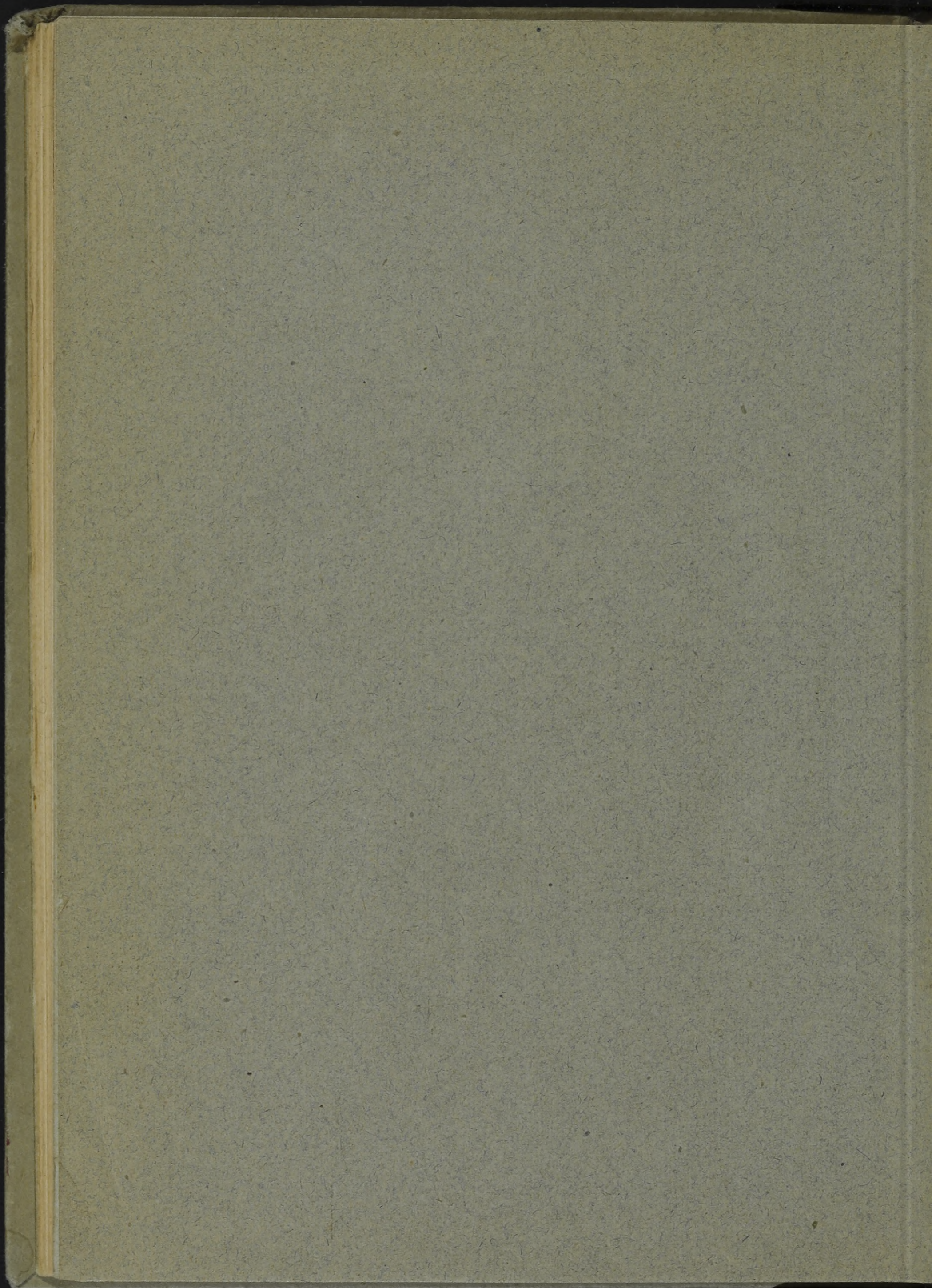
»Det hvilar öfver arbetet stämning ända till
öfvermått, och der ljuder muntert en folkvis-
ton som tjusar.»

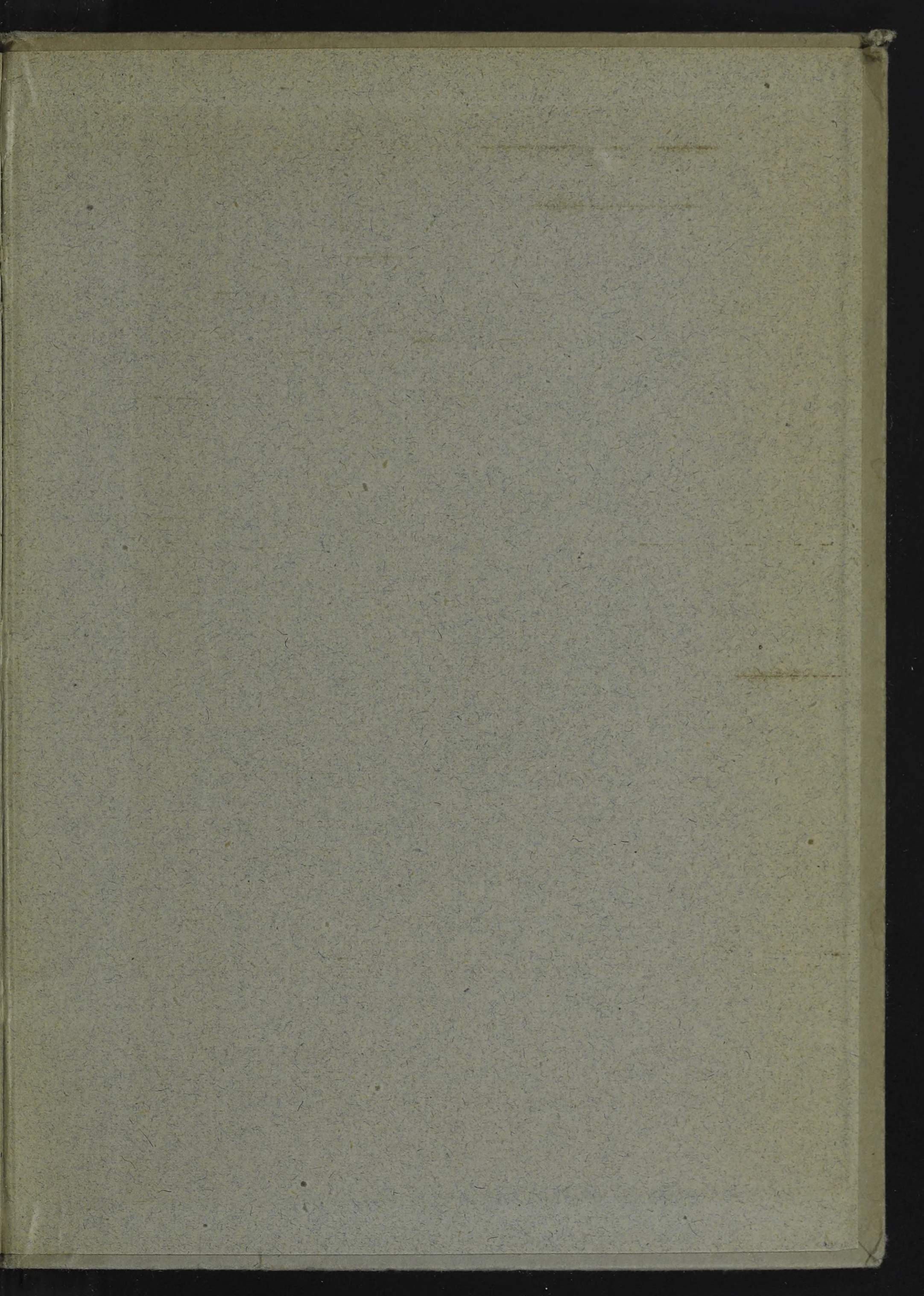
(*G. D.*)

WAHLSTRÖM & WIDSTRANDS förlag
STOCKHOLM

LUNDS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

15000

600344901